

Jyri Salmela

HILJAISILLA POLUILLA

Hiljaisuudenpolun toteuttaminen Sievin seurakunnalle

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö
Marraskuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Marraskuu 2019	Tekijä/tekijät Jyri Salmela
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		
Työn nimi HILJAISILLA POLUILLA Hiljaisuudenpolun toteuttaminen Sievin seurakunnalle		
Työn ohjaaja TM Emilia Teerikangas	Sivumäärä 42 + 6	
Työelämäohjaaja Lähetys sihteeri Piia Kallio Sievin seurakunta		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Sievin seurakunnalle hiljaisuudenpolku. Hiljaisuudenpolulla tuetaan Sievin seurakuntalaisten spiritualiteettia, ja se tulee toimimaan myös toiminnallisena työvälineenä seurakunnan kasvatustoiminnassa.</p> <p>Polku kulkee Sievin kirkon ympäristössä. Sen suunnittelussa on otettu huomioon, että polun on oltava mahdollisimman monen seurakuntalaisen saavutettavissa. Hiljaisuudenpolun tulee mukautua Sievin seurakunnan tarpeisiin sekä tarjota kävijöilleen aika ajoin jotain uutta. Tästä syystä polun taulut suunniteltiin sellaisiksi, että niihin on helppo vaihtaa materiaalit. Työn lopputuloksena syntyi viisi erilaista hiljaisuudenpolkua, joiden materiaalit voidaan vaihtaa samoihin tauluihin. Hiljaisuudenpolkujen materiaalit ovat opinnäytetyön liitteinä ja ne ovat seurakuntien vapaasti hyödynnettävissä.</p>		
Asiasanat kristillinen kasvatus, saavutettavuus, spiritualiteetti		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date November	Author Jyri Salmela
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis ON SILENT PATHS Making a path of silence for Sievi parish		
Instructor ThM Emilia Teerikangas	Pages 42 + 6	
Supervisor Secretary of mission Piia Kallio Sievi parish		
<p>The purpose of this thesis was to create the Sievi parish with a path of silence. The Path of Silence will support the spirituality of Sievi parishioners and will also serve as a functional tool in the church's educational activities.</p> <p>The path runs around the Sievi Church and has been designed with the goal of being accessible to as many parishioners as possible. The path of silence should adapt to the needs of the Sievi parish and offer its visitors something new from time to time. For this reason, the path tables were designed to be easily interchangeable. The result of the thesis was five different paths of silence the materials which can be exchanged for the same tables. The materials of the Paths of Silence are attached in the thesis and are freely available for use by parishes.</p>		
Key words accessibility, Christian education, spirituality		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT.....	3
3 ERILAISIA HILJAISUUDENPOLKUJA	5
3.1 Hiljaisuudenpolku Ylivieskassa 2.7.2018	5
3.2 Hiljaisuudenpolku Tampereen viinikassa 4.7.2018	6
3.3 Hiljaisuudenpolku Lohjan Vivamossa 7.7.2018.....	7
3.4 Hiljaisuudenpolku Huittisissa 5.7.2018.....	8
3.5 Hiljaisuudenpolku Järvenpäässä 17.11.2019.....	9
3.6 Eri hiljaisuudenpoluista tekemäni johtopäätökset omaa työtäni ajatellen.....	10
4 SPIRITUALITEETTI	12
5 KRISTILLINEN KASVATUS JA HENGELLINEN OHJAUS.....	16
5.1 Kristityn itsetunto ja identiteetti.....	17
5.2 Toiminnallisuus kristillisessä kasvatuksessa	19
5.3 Ihmisen hengellisyys eri ikäkausina	20
6 SAAVUTETTAVUUS	25
7 HILJAISUUDENPOLUN TOTEUTTAMINEN SIEVIIN	29
7.1 Pysähtymispaikkojen ja taulujen suunnittelu	29
7.2 Hartausmateriaalin suunnittelu	32
8 POHDINTA.....	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Nykyäika on tuonut ihmiselle valtavan määrän erilaisia virikkeitä. Tietotekniikan ja mobiililaitteiden kehitys on aiheuttanut sen, että huomiotamme kaivataan jatkuvasti eri suuntiin. Joudumme jatkuvasti keskeyttämään työmme –tai mitä ikinä olimmekaan tekemässä– milloin minkäkin ilmoituksen tai keskeytyksen vuoksi. Lehtikirjoituksissa ja blogeissa ilmiötä kuvailaan arjen pirstoutumiseksi ja tavoitettavissa olon ansaksi. Yhä useampi ihminen kaipaakin tilaisuutta hiljentymiseen ja rauhoittumiseen.

Seurakunnat ovat vastanneet tähän tarpeeseen muun muassa järjestämällä hiljaisuuden retriittejä. Retriitit ovatkin olleet viime aikoina erityisen suosittuja. Myös erilaisia hiljaisuudenpolkuja on tehty eri puolille Suomea. Hiljaisuudenpolkua voidaankin pitää eräänlaisena pienoisretriittinä.

Hän sanoi heille: ”Lähtekää mukaani johonkin yksinäiseen paikkaan, niin saatte vähän levähtää.” Ihmisiä näet tuli ja meni koko ajan, eivätkä opetuslapset ehtineet edes syödä. (Mark. 6:31.)

Hiljaisuudenpolulla käsitetään ennalta määrättyä reittiä, jonka varrella sijaitsee pysähtymispaikkoja. Pysähtymispaikoille on tuotettu hartauksia, rukouksia tai siunauksia, joiden äärellä polulla vieraileva voi hiljentyä ja rukoilla. Hiljaisuudenpolun perusajatuksena on, että henkilö voi käydä omaehtoisesti polulla hiljentymässä ja mietiskelemässä silloin, kun hänelle itselleen sopii. Hiljaisuudenpolulle ei kuitenkaan ole yhtä yleispätevää mallia. Reitti voidaan kulkea esimerkiksi myös ryhmässä, ja hartauksien esittämiseen on nykyaikana useita eri keinoja.

Työni on hankkeistanut Sievin seurakunta. Sieviin toteutettu hiljaisuudenpolku kulkee Sievin kirkon ympäristössä. Polun kohderyhmänä ovat kaikki Sievin seurakuntalaiset. Omaehtoisen

hiljentymisen tukemisen lisäksi Sievin seurakunta toivoi, että polkua voitaisiin hyödyntää seurakunnan kasvatustyössä ja erilaisissa tapahtumissa. Tein siis muutaman erilaisen hiljaisuudenpolun, joiden materiaalit voidaan tilanteen mukaan vaihtaa samoihin tauluihin. Seurakunnan työntekijät voivat myös tulostaa materiaalit ja käyttää niitä siellä, missä tarvitsevat. Työni lähtökohtana oli alusta asti saavutettavuus. Saavutettavuusnäkökohdat otettiin mahdollisuuksien mukaan huomioon niin polun reitin määrittelyssä kuin sisällön suunnittelussa.

Työn teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen spiritualiteettia, kristillistä kasvatusta sekä saavutettavuutta. Kaikki nämä aihepiirit ovat niin laajoja, ettei niiden kokonaisvaltainen käsittely ole työni laajuuden huomioon ottaen mielekäästä. Käsittelenkin näitä aiheita työni kannalta merkityksellisestä näkökulmasta. Kristillisen kasvatuksen osalta kohdennan huomioni kasvatuksen tavoitteisiin, joista yhtenä korostuu identiteetin tukeminen. Lisäksi käsittelen sitä, kuinka kristillistä kasvatusta tai hengellistä ohjausta voidaan kohdentaa eri-ikäisille. Spiritualiteetin osalta pyrin määrittelemään, mikä tekee kristillisestä spiritualiteetista kristillistä. Tässä korostan erityisesti luterilaista näkökulmaa. Saavutettavuuden osalta kohdennan huomioni esteettömyyteen ja viestinnän saavutettavuuteen –tarkemmin selkokielisyyteen– sillä nämä ovat hiljaisuudenpolun luonteen huomioon ottaen työni kannalta tärkeimmät saavutettavuuden osa-alueet.

Toivon työni herättävän lukijassaan ajatuksia siitä, kuinka jo pienelläkin suunnittelutyöllä saavutettavuutta saadaan edistettyä huomattavasti. Tällä en viittaa kuitenkaan oman suunnittelutyöni määrään, sillä olen suunnitellut tätä polkua jo yli vuoden. Toisaalta työni voi toimia virikkeenä myös muille hiljaisuudenpolkuja suunnitteleville, sillä käsittelen työssäni erilaisia ratkaisuja polun toteuttamiseen. Tämän tein tutustumalla erilaisiin hiljaisuudenpolkuihin ja raportoimalla havaintojani työssäni.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni kehittämistehtävät rakentuivat työn toiminnallisen osuuden eli Sievin kirkkomäelle toteutettavan hiljaisuudenpolun ympärille. On aivan selvää, että halusin työni lopputuloksen olevan mahdollisimman hyvä. Tästä tarpeesta nousi työni ensimmäinen kehittämistehtävä, joka oli selvittää, millainen on hyvä hiljaisuudenpolku. Työni muut kehittämistehtävät ovat kytköksissä tähän tavoitteeseen. Ne ovat muodostuivat ja tarkentuivat työni edetessä ja vastaavatkin suurelta osin ensimmäiseen kysymykseen. Opinnäytetyöni kehittämistehtävinä olivat siis seuraavat selvitettävät asiat:

1. Millainen on hyvä hiljaisuudenpolku?
2. Kuinka hiljaisuudenpolku tukee seurakuntalaisten spiritualiteettia?
3. Kuinka hiljaisuudenpolku tukee seurakunnan kasvatustehtävää?
4. Voiko hiljaisuudenpolku tukea osaltaan seurakuntalaisten itsetuntoa ja identiteettiä?
5. Kuinka hiljaisuudenpolku on mahdollisimman monen seurakuntalaisen saavutettavissa?
6. Kuinka hiljaisuudenpolku saadaan kestämään aikaa ja useita käyntikertoja?

Hiljaisuudenpolku on perimmäiseltä luonteeltaan väline, jolla tuetaan yksilön omaa hengellisyttä ja hengellisyydestä huolehtimista. Tästä syystä on aiheellista kysyä, kuinka hiljaisuudenpolku tukee seurakuntalaisten spiritualiteettia parhaiten sekä mikä on keskeistä spiritualiteetin tukemisessa. Tälle kehittämistehtävälle asetti haasteita erityisesti yhdeksi kehittämistehtäväkseni ottamani saavutettavuus. Pysähtymispaikoille täytyi tuottaa tekstejä, jotka jollakin tavalla herättelevät lukijaansa. Samaan aikaan tekstien tulisi olla ymmärrettävissä ja luettavissa myös heille, joilla on haasteita kyseisissä taidoissa.

Kuinka hiljaisuudenpolku tukee seurakunnan kasvatustehtävää, on keskeinen kysymys, sillä työn tilaajalla oli toivomuksena saada hiljaisuudenpolusta nimenomaan kasvatustehtävää tukeva työväline. Tässä tehtävässä hiljaisuudenpolku on yksi työväline muiden joukossa. Se voi kuitenkin parhaimmillaan tarjota hyvän toiminnallisen työvälineen kasvatustoimintaan ja erilaisiin tapahtumiin.

Kysymys itsetunnon ja identiteetin tukemisesta puolestaan kumpusi Sievin kirkkomäen inspiroivasta miljööstä. Toisaalta se liittyy olennaisesti myös seurakunnan kasvatustehtävään. Sievin kirkkomäellä sijaitsee useita vanhoja rakennuksia sekä muita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita. Miljöö luo siis hyvät puitteet kulttuurisen identiteetin ja kansallisen itsetunnon vahvistamiselle. Tämän identiteetin vahvistaminen on mielestäni tärkeää nuorisotyössä nyt, kun Suomeen on tullut paljon maahanmuuttajia muista kulttuuritaustoista.

Saavutettavuus on kaikessa seurakunnan työssä itseisarvo. Jumala kutsuu yhteyteen kaikkia ihmisiä heidän henkisistä tai fyysisistä kyvyistään riippumatta. Saavutettavuuden tarpeellisuutta ei siis tarvitse mielestäni erikseen perustella. Hiljaisuudenpolun tuleekin olla mahdollisimman monen seurakuntalaisen saavutettavissa. Saavutettavuudella tarkoitetaan sekä henkistä että fyysistä saavutettavuutta. Fyysiselle saavutettavuudelle eli esteettömyydelle asettavat omat haasteensa Sievin kirkkomäellä esiintyvät luonnolliset korkeusvaihtelut. Täysin esteettömästä hiljaisuudenpolusta ei siis voida puhua. Otin polun sijoittelussa kuitenkin lähtökohdaksi, että polku kulkee mahdollisimman helppokulkuisia reittejä pitkin.

Hiljaisuudenpolun tulee myös palvella Sievin seurakuntalaisten tarpeita mahdollisimman pitkään. Tästä syystä polun pitäisi olla helppo huoltaa ja tarjota uutta ajateltavaa useilla eri käyntikerroilla. Myös polun ylläpidosta aiheutuvien kustannusten tulisi pysyä mahdollisimman pieninä.

3 ERILAISIA HILJAISUUDENPOLKUJA

Kun aloin suunnitella hiljaisuudenpolkua Sieviin, otin ensi töikseni selvää, millaisia opinnäytetöitä aiheesta on aiemmin tehty. Tällaisia töitä löytyi kaksi kappaletta. Nämä ovat Ylivieskan seurakunnan leirikeskukseen Törmälään toteutettu hiljaisuudenpolku, jonka on tehnyt Lotta Fredman sekä Ikaalisten seurakunnan leirikeskukseen suunniteltu hiljaisuudenpolku, jonka ovat tehneet Anne Kähönen ja Sini-Johanna Penttinen. Molemmat opinnäytetyöt ovat valmistuneet vuonna 2015. Hiljaisuudenpolkuja onkin rakennettu kiinteiksi poluiksi eripuolille Suomea, mutta myös tilapäisiä (pop up) hiljaisuudenpolkuja käytetään laajalti osana seurakuntien kasvatustyötä.

Opinnäytetöihin tutustuessani kiinnitin huomioni siihen, etteivät kummankaan työn tekijät olleet päässeet tutustumaan muihin Suomessa sijaitseviin kiinteästi rakennettuihin hiljaisuudenpolkuihin. Päätin siis itse tutustua eri hiljaisuudenpolkuihin ennen kuin suunnittelen työtäni yhtään pidemmälle. Suuntasin siis perheeni kanssa kesälomamatkalle, jonka tavoitteena oli tutustua eri hiljaisuudenpolkuihin. Esitän seuraavaksi lyhyet kuvaukset näistä poluista.

3.1 Hiljaisuudenpolku Ylivieskassa 2.7.2018

Polun aloituspaikkana toimii hirsirakenteinen portti, joka näkyy selvästi Törmälän leirikeskuksen parkkipaikalle. Polku kulkee samaa uraa Törmälän maastossa sijaitsevan luontopolun kanssa. Pysähtymispaikkojen taulut on rakennettu kestopuusta ja filmivanerista. Tällainen taulujen rakenne sopii metsäiseen ympäristöön mielestäni erinomaisesti. Pysähtymispaikkoja on viisi kappaletta. Tekstit ovat tauluissa kirjoitettuna laminoituun paperiin, joka on niitattu kiinni tauluun. Laminoitu paperi näyttää kestävän aikaa hyvin, sillä tekstit ovat siistin näköisiä ja haalistumattomia, vaikka niitit ovatkin jo ruostuneet. Teksteinä on katkelma Markuksen evankeliumista, kaksi rukousta sekä kaksi psalmia.

Polun viimeinen taulu on polkujen risteyksessä ennen rapistunutta ja miltei umpeen kasvanutta leirikirkkoa, eikä ensimmäisellä käyntikerralla ole täysin selvää, mihin suuntaan kulkua tulisi jatkaa. Kuljinkin perheeni kanssa hyvän matkaa luontopolkua, ennen kuin totesimme olevamme väärällä uralla. Leirikirkolta polku jatkuu pienen sillan yli Törmälän leirikeskuksen pihaan. Tämä reitti palvelee epäilemättä tarkoitustaan, kun polulla käydään leirin yhteydessä. Itsestäni tuntui kuitenkin hieman vaivaannuttavalta kulkea ulkopuolisena leirikeskuksen pihamaalla leirin aikana.

3.2 Hiljaisuudenpolku Tampereen viinikassa 4.7.2018

Tampereen Viinikan kaupunginosassa kulkee itse asiassa kaksi hiljaisuudenpolkua. Näistä lyhyempi sijaitsee Viinikanpuistossa ja pidempi kiertää noin 2 kilometrin lenkin Viinikan kaupunginosassa. Molempien polkujen aloitus- ja lopetuspiste on Viinikan kirkko. Lyhyemmällä reitillä on kuusi hiljaisen polun opastaulua, jotka ovat Siltavalmennus ry:n opiskelijoiden tekemiä (Hiljainen polku Viinikassa 2019).

Teksteinä oli käyntimme aikaan jonkinlaisia kuvauksia arkipäiväisistä tapahtumista. Tekstien kirjoittaja tai tarkoitus ei tuolloin selvinnyt minulle, mutta nyt hiljaisuudenpolun kartan yhteydessä olevassa esitteessä kerrotaan, että tekstit on laatinut pastori Marjatta Malmberg ja kuvat ovat maallanneet Tampereen yliopiston normaalikoulun yläkoulun ja lukion oppilaat. (Hiljainen polku Viinikassa 2019.) Käyntimme aikana tätä tietoa ei mielestäni esitteestä löytynyt, eikä tauluissa ollut kuvia. Tekstit olivat kuitenkin mielestäni puhuttelevia, ja ne herättivät ajatuksia.

Pidempi reitti kulkee Viinikanpuiston kautta Lampipuistoon, ja sieltä Iidesjärven rantaan, josta se jatkaa Viinikanojaa myöten ja nousee Telkänpuiston kautta Välisolän leikkipuistoon. Täältä reitti jatkuu takaisin Viinikan kirkolle. Pidemmällä reitillä ei ole pysähtymispaikoilla

mitään tauluja tai edes merkkejä, vaan pysähtymispaikat on merkitty ainoastaan polun karttaan, jonka reunoilla lukee myös pysähtymispaikkojen tekstit. Ne ovat sidoksissa pysähtymispaikkoihin. Tekstien välissä on kysymyksiä pohdittavaksi matkan varrelle. Kartan saa ladattua Tampereen seurakunnan verkkosivuilta.

3.3 Hiljaisuudenpolku Lohjan Vivamossa 7.7.2018

Vivamo on Kansan Raamattuseuran kurssi- ja lomakeskus, joka sijaitsee kauniissa maisemissa Lohjajärven rannalla. Hiljaisuudenpolku kiertää kurssi- ja lomakeskuksen alueella. Sain kartan polulla kulkemista varten vastaanotosta, joka sijaitsee ravintolan yhteydessä. Polku lähtee hyvin hoidetusta hiljaisuuden puutarhasta, jossa on useita hiljentymispaikkoja tauluineen. Taulut ovat puurakenteisia, ja tekstit ovat niissä lasin takana. Teksteinä on erilaisia rukouksia ja siunauksia, jotka niiden laatijat ovat signeeranneet nimikirjaimilla. Niistä ei kuitenkaan selvinnyt, ketkä olivat laatineet tekstit. Hiljaisuuden puutarhasta polku jatkuu telttakentän kautta Lohjajärven rantaan. Rannasta polku kiertää edelleen kallioiden niemellä, josta se palaa takaisin loma- ja kurssikeskuksen rakennusten luokse.

Polku on käytönpuutteen vuoksi kasvanut osittain umpeen jopa niin, että jotkin karttaan merkityt kohdat on kierrettävä eri reittiä. Myös jotkin pysähtymispaikkojen tauluista ovat kaatuneet maahan. Tämä on mielestäni sääli, sillä polusta näkee, että sen rakentamisen eteen on nähty paljon vaivaa. Joitain osia on muun muassa pengerrytetty luonnon kivillä.

Vivamon hiljaisuudenpolku oli joka tapauksessa vaikuttava kokemus. Käyntimme sattui tuuliselle mutta aurinkoiselle päivälle, ja vaahtopäinä kuohuvat Lohjajärven aallot toivat tunnelmaan eräänlaista majesteettisuutta. Myös polun loppupuolella vastaan tulevat bibliodraaman lavasteet olivat vaikuttava elämys. Polun loppupuolella alkoi tulla vastaan myös muista tauluista poikkeavia metallirakenteisia tauluja, joissa oli lapsille suunnattuja kuva-aiheita sekä

lyhyitä tekstejä. Ilmeisesti siis Vivamossakin on kaksi eri hiljaisuudenpolkua, jotka on rakennettu eri aikoina.

3.4 Hiljaisuudenpolku Huittisissa 5.7.2018

Kesälomamatkamme aikaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon verkkosivuilla oli esittely pop up -hiljaisuudenpolusta, joka oli pidetty Huittisissa jumalanpalveluksen yhteydessä. Internetsivuston päivittymisen myötä tätä kuvausta ei enää työni kirjoittamisen aikaan ollut saatavilla. Polun tekijä oli laatinut kelttiläisen hartauden, joka sisälsi rukouksen jokaiseen päälmansuuntaan. Kirkkovieraat olivat siis kiertäneen kirkon ja pysähtyneet jokaisen siiven kohdalla rukoukseen.

Kävin itse kiertämässä Huittisten kirkon sillä välin, kun muu perheeni tutustui kirkon sisäpuoleen. Kiertäessäni luin hartaustekstit jokaisen siiven kohdalla evl:n sivuilta. Tämän polun kohdalla tulin siihen tulokseen, että se olisi pitänyt kiertää isomman ryhmän kanssa jumalanpalveluksen yhteydessä juuri niin kuin se oli suunniteltukin. Näiden rukousten puhuttelevuus rakentui ainakin omasta mielestäni suurilta osin yhteisöllisyyden kokemukselle. Joka tapauksessa Huittisten vanha kivikirkko on vaikuttava rakennus sekä sisältä että ulkoa tarkasteltuna. Olen siis tyytyväinen, että poikkeisin matkallani myös Huittisissa. Huittisten polku oli hyvä esimerkki myös siitä, että hiljaisuudenpolun voi järjestää ilman mitään fyysisiä rakenteita ryhmässä kuljettavaksi vain lukemalla hartaustekstit ääneen.

3.5 Hiljaisuudenpolku Järvenpäässä 17.11.2019

Kesälomareissun jälkeen hiljaisuudenpolun tekeminen jäi hautumaan mieleeni pitkäksi aikaa. Kesällä 2019 luin kuitenkin uutisen, että Järvenpään kirkon ympäristöön oli avattu hiljaisuudenpolku. Pysähtymispaikkojen taulut ja uutisessa kuvailtu idea QR-koodien käytöstä vaikuttivat mielenkiintoisilta, joten tulin siihen tulokseen, että minun tulee tutustua vielä yhteen hiljaisuudenpolkuun.

Meni kuitenkin myöhäiseen syksyyn, ennen kuin pääsin käymään Järvenpäässä. Pettymykseni olikin melkoinen, kun havaitsin paikan päällä kosteuden tiivistyneen taulujen sisäpuolelle siten, että taulut olivat kosteuden ja huurteen vuoksi käytännössä lukukelvottomat. Tauluina toimivat jonkinlaiset lukittavat ilmoitustaulut, jotka oli asennettu hieman viistoon ohuen tölpan päähän. Taulut olivatkin kooltaan isoimmat, mitä olen tähän mennessä Suomen hiljaisuudenpoluilla nähnyt. Tauluissa oli hyvin tilaa kuva-aiheille, teksteille, QR-koodeille sekä vielä jokaisesta taulusta löytyvälle hiljaisuudenpolun kartalle. Visuaalisesti taulut sopivat hyvin ympäristöönsä.

Teksteinä tauluissa oli Raamatun jakeita, joista kaikki eivät olleet kuitenkaan luettavissa. Kuva-aiheet olivat luontokuvia. QR-koodien takaa olisi esitietojen mukaan pitänyt löytyä seurakunnan kuorojen tervehdyksiä, mutta koodeja ei kuitenkaan saanut huurteen vuoksi luetua. Toivonkin, että Järvenpäässä innostutaan vielä jalostamaan taulujen rakennetta paremmiksi kestäväksi, sillä ideana heidän hiljaisuudenpolkunsä on aivan loistava. Taulujen ulkoasujen perusteella olisin kuvitellut, että niiden sijoittelussa olisi otettu esteettömyysnäkökohdat huomioon. Näin ei kuitenkaan ollut. Taulut oli sijoitettu osin varsin vaikeapääsyisiin paikkoihin.

3.6 Eri hiljaisuudenpoluista tekemäni johtopäätökset omaa työtäni ajatellen

Tutustuttuani eri hiljaisuudenpolkuihin tulin siihen lopputulokseen, että polun kannattaa ehdottomasti kulkea sellaisia reittejä, joita käytetään myös muuhun tarkoitukseen. Pelkkä hiljaisuudenpolun käyttäjämäärä ei riitä pitämään polkuja auki, sillä havaitsin myös, ettei niiden käyttäjämäärä ole kovin suuri. Yhdelläkään polulla ei ollut kävijöitä ruuhkaksi asti. Tämä on toisaalta hyvä, sillä polun tarkoituksena on tarjota mahdollisuus hiljentymiseen ja mietiske-lyyn, mikä ei ihmisvilinässä onnistuisi.

Polku tulee siis sijoittaa jollain tavalla rauhalliseen paikkaan. Paikan ei tarvitse olla täysin hiljainen, mutta yleistunnelmaltaan sen tulee kuitenkin olla rauhallinen. Polulla on hyvä olla myös jonkin verran pituutta, jotta pysähtymispaikkojen tekstejä ehtii mietiskellä seuraavalle siirryttäessä. Kovin lyhyillä poluilla en ainakaan itse ehtinyt rauhoittua ja päästä oikeanlaiseen mielentilaan.

Havaitsin myös, että yksi materiaali ei puhuttele kaikkia kävijöitä, vaikka se olisi kuinka huolella työstetty ja testattu. Tulinkin siihen tulokseen, että polku palvelee käyttäjiään paremmin, jos sisältöjä vaihdetaan välillä. Näin se kestää myös samojen käyttäjien useita eri käyttökertoja.

Havainnoin polulla myös taulujen rakennetta, sillä olin jo työn vastaanottaessani sitoutunut tekemään Sieviin tulevat taulut itse. Taulujen on mielestäni hyvä sopia esteettisesti polun ympäristöön. Lasin käyttäminen tauluissa ei mielestäni vaikuttanut hyvältä idealta, koska lasin pintaan tiivistynyt kosteus kerää pölyä ja taulut alkavat nopeasti näyttää likaisilta. Lisäksi lasi on herkkä materiaali mahdolliselle ilkivallalle. Toisaalta Viinikanpuistossa, jossa tekstit olivat tauluissa kahden lasin välissä, valo pääsi kuultamaan tekstin takaa. Tämä loi mielenkiintoisen efektin, joka ainakin omassa mielessäni lisäsi pyhyiden vaikutelmaa.

Hiljaisuudenpolkujen lisäksi kiertelin kesän 2018 aikana myös erilaisilla luontopoluilla. Yksi näistä on Gammelbackan luontopolku, joka sijaitsee Porvoossa Gammelbackan vanhassa kartanon metsässä seurakuntakeskuksen takana. Polun varrella on kestopuisia tolppia, joihin on kiinnitetty akryylilevyyn painettu QR-koodi. Koodeissa on linkki peda.net:in sivuille, joissa pitäisi olla tietoa eri puulajeista. Linkkien osoitteet ovat kuitenkin jossain välissä lakanneet toimimasta.

Pidän QR-koodien käyttämistä hiljaisuudenpolulla hyvänä ideana, kunhan koodit ovat luettavissa ja toimivat. Tälle on mielestäni edellytyksenä, että polun ylläpitäjä ylläpitää myös verkkosivuja, joihin koodit linkitetään.

4 SPIRITUALITEETTI

Spiritualiteetti terminä tarkoittaa ihmisen hengellisyyttä, hengellistä elämää ja sen hoitamista. Sillä voidaan tarkoittaa myös jonkin uskonnollisen yhteisön hengellistä elämäntapaa. Sanan alkuperä on latinan kielen sanassa spiritualis, joka tarkoittaa hengellinen. Uskontokasvatuksen, psykologian ja sosiologian tutkimuksen parissa spiritualiteetin ymmärretään olevan ihmisyyden ydin. Tuolloin puhutaan yleisestä spiritualiteetista, joka ilmenee ihmisessä –hänen arvoissaan elämäkatsomuksessaan ja asenteissaan– riippumatta siitä, uskooko hän johonkin jumalaan vai ei. (Spiritualiteetti 2019; Tuominen 2005, 35.)

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen ja puhaltanut tähän elämän hengen (1. Moos. 1:26-27, 2:7). Ihmisellä on perusominaisuutenaan sielu ja henki, joiden avulla hän käsittelee suhdetta itseensä, ympäristöönsä sekä Jumalaan (Tuominen 2005, 36). Hengellisyys on meissä siis myötäsyttyisenä ominaisuutena. Juuri tämä ominaisuus tekee meistä ihmisiä. Ihminen on syntiinlankeemuksen myötä kuitenkin joutunut erotetuksi Jumalasta (1. Moos. 3:22-24). Tätä yhteyttä hän kaipaa lakkaamatta.

Kristityn spiritualiteetti ei ole vain päämäärätöntä hengellisyyden kokemista. Sen perustana on usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja tavoitteena päästä takaisin Jumalan yhteyteen. Tästä syystä kristityn spiritualiteetista käytetään usein tievertausta. Spiritualiteetti nähdään siis tienä Jumalan luokse. Käsittelem seuraavaksi keskeisimpiä välineitä, jotka auttavat tällä tiellä kulkemisessa. Jumalan armo välittyy sanan ja sakramenttien välityksellä. Rukous on puolestaan keino kokea Jumalan läsnäolo.

Evankelis-luterilaisessa kirkossa on kaksi sakramenttia: kaste ja ehtoollinen. Nämä ovat Jeesuksen itsensä asettamia pyhiä toimituksia, joissa Jumala on läsnä ja joiden kautta Jumala synnyttää ja vahvistaa ihmisen uskoa. (Kaksi sakramenttia: kaste ja ehtoollinen 2019.)

Kasteen, kuten koko seurakunnan työn merkitys tulee Jeesuksen antamasta lähetyskäskystä. Jeesus kääkee meitä kastamaan ja opettamaan (Matt. 28: 18–20). Kasteessa ihminen otetaan kristillisen kirkon jäseneksi ja Kristuksen opetuslapsiksi. Kasteen yhteydessä ihminen saa Pyhän Hengen vaikutuksesta uskon lahjan. (Katekismus 35.) Kristityn tien voidaan siis nähdä alkavan kasteesta. Kaikessa matkustamisessa matkaan lähteminen on edellytys sille, että matka voi myöhemmin jatkua. Kaste on siis mielestäni kristityn spiritualiteetin tärkein yksittäinen tapahtuma.

Ehtoollisessa puolestaan on kyse liiton uudistamisesta Kristuksen kanssa. Ehtoollista nauttiesaan kristitty on yhtä Kristuksen kanssa ruumiissa ja veressä sekä saa syntinsä anteeksi. Ehtoollinen muistuttaa meitä siitä, että Jeesus uhraisi itsensä sovittaakseen meidän syntimme.

Luterilaisuudessa on pitäydytty ajatuksessa, että Jumalan armo välittyy sanan ja sakramenttien välityksellä. Pyhä Henki siis synnyttää ja ravitsee uskoa näiden armovälineiden kautta. Onkin siis luonnollista, että kaste ja ehtoollinen ovat luterilaisen spiritualiteetin keskuksessa. Tosin näistä voi toistuvasti harjoittaa vain ehtoollista. Kahden sakramentin välillä on kuitenkin riippuvuus, sillä ehtoollisen katsotaan vahvistavan kasteessa alkanutta uskoa. (Ketola 2010, 146.)

Jumalan sanan merkitys on kaksijakoinen. Toisaalta sillä tarkoitetaan Jumalan luona alusta saakka ollutta Sanaa, joka on tullut lihaksi Kristuksessa ja toisaalta Raamattuun painettua profeettallista ja apostolista sanaa. Myös Raamatun perusteella tapahtuva opetus ja julistus ovat Jumalan sanaa. Näiden kahden sanan ulottuvuuden välillä vallitsee riippuvuus, sillä kumpikaan ei voi avautua ilman toista. Raamattuun painetun Jumalan sanan merkitys ei voi avautua ilman uskoa Kristukseen eivätkä Kristuksen opetukset ja olemus voi avautua ilman luetun Jumalan sanan tutkiskelua. (Veijola 2003, 197; Jumalan sana 2019.)

Luterilaisuudessa pidetään tärkeässä osassa myös Martti Lutherin mestariteosta katekismusta. Katekismuksen ydin tiivistää Raamatun sisällön. Lutherille katekismus oli tie Raamattuun ja

tie, joka vie Raamatun lukemisessa eteenpäin. Myös Katekismus on kristillisen uskon perussisältönä Jumalan sanaa. Siihen ei mahdu koko Raamatun sisältö, mutta koko Raamatun sisältö aukeaa sen avulla. (Salo 2007, 26-28.)

Luterilaista spiritualiteettia on alusta asti leimannut voimakas keskittyminen Jumalan sanaan. Luther pyrki itse tuomaan sitä paremmin kansan ymmärrettäväksi uudistamalla liturgian ja korostamalla virsilaulun asemaa messussa. Hän käänsi myös Raamatun kansan kielelle, jotta jokainen voisi itse tutustua siihen. Luther kirjoitti, että ainoa asia, joka on kristityn elämälle välttämätöntä, on Jumalan sana. (Ketola 2010, 145.)

Kristuksen kirkko on alusta lähtien ollut soittava ja laulava kirkko. Kirkon alkuajoista lähtien on koettu, että laulu tekee kirkon ykseyden korvin kuultavaksi. Yhdessä laulaminen on siis tärkeä yhteenkuuluvuuden luoja. Jeesus itse omaksui virsikirjakeseen Psalmien kirjan. Jumalan ylistäminen ja Jumalan sanan julistaminen laulamalla ja soittamalla ovatkin varsin vanhaa perua aina vanhan liiton ajoista asti. (Vatanen 2003, 317-319, 328.)

Lutherista tiedetään, että hän oli hyvä laulamaan ja soitti ainakin luuttua. Hänen tuntemansa viehättyneisyys musiikkia kohtaan ei kuitenkaan johtunut pelkästään hänen omasta musikaalisuudestaan vaan siitä teologisesta oivalluksesta, että laulu on oleellinen osa kristityn kirkon elämää. Uudistaessaan liturgiaa Luther piti tärkeänä, että Jumalan sanaa lauletaan. Hänen mukaansa Jumalan sanan laulaminen versoo sanan olemuksesta. Sanan laulaminen oli Lutherille myös tapa meditoida sen parissa. (Vatanen 2003, 321-325.) Painetun ja puhutun sanan lisäksi myös hengellinen musiikki on siis Jumalan sanaa ja hengellisen musiikin kuuntelu ja tuottaminen ovat tapa viettää aikaa sanan parissa.

Rukous on alusta asti ollut kristillisen spiritualiteetin keskiössä. Kristityn rukouselämä perustuu Kristuksen esimerkkiin. Uudessa testamentissa kerrotaan lukuisia kertoja, kuinka Jeesus vetäytyi rukoilemaan ja mietiskelemään. Ennen julkisen toimintansa aloittamista hän vietti 40 päivää rukoillen sekä paastoten ja hän rukoili myös viimeisinä henkäyksinään. Jeesus rukoili

myös ennen opetuslastensa valitsemista ja Getsemanen puutarhassa ennen ristin kärsimysten alkua. Jeesus rukoilikin usein saadakseen johdatusta ja voimaa kiusausten vastustamiseen. Kun opetuslapset pyysivät Jeesukselta, että tämä opettaisi heitä rukoilemaan, hän opetti heille Isä meidän -rukouksen. Jeesukselle rukous olikin kanava Isän äänen kuulemiseen. (Luuk. 4:1-13; Luuk. 23:46; Luuk. 6:12-16; Matt. 26:36-46; Matt. 26:41; Joh. 12:49-50; Luuk. 11:1-13.)

Rukous on vuoropuhelua Jumalan kanssa. Siinä on kyse ihmisen henkilökohtaisen Jumalasuhteen ylläpidosta. Vuoropuhelun luonteeseen kuuluu, että molemmat osapuolet ovat vuoroin äänessä. Rukoillessa on siis tärkeä myös hiljentyä kuuntelemaan. Rukouksella ei kuitenkaan tarkoiteta mitään suoritusta tai toimintojen sarjaa, jota voisimme hallita. Jumalallisen rakkauden vuoropuhelu elää meissä, koska olemme tulleet liitettyksi siihen Kristuksen kautta. Rukous ylittää siis kristityn elämän jokaiseen osa-alueeseen. (Stinissen 2004, 22-28.)

5 KRISTILLINEN KASVATUS JA HENGELLINEN OHJAUS

Rajanveto kristillisen kasvatuksen ja hengellisen ohjauksen käsitteiden välille ei ole aina yksiselitteistä. Termejä käytetään alan kirjallisuudessa sujuvasti sekaisin. Käsitteistä on kuitenkin hahmotettavissa raja, joka liittyy kasvatuksen tai ohjauksen kohteen ikätasoon ja tätä kautta itseohjautuvuuteen. Aikuisten kohdalla puhutaan usein hengellisestä ohjauksesta, kun taas lasten kohdalla kristillisestä kasvatuksesta. Murrosikäisten kohdalla voidaan mielestäni puhua molemmista.

Kristilliselle kasvatukselle, kuten kasvatukselle yleensäkin, ei ole olemassa yhtä täysin yksiselitteistä määritelmää. Tämä johtuu siitä, että erilaiset ontologiset sitoumukset vaikuttavat kasvatuksen luonteen ymmärtämiseen. Kasvatuksella on aina kuitenkin jokin tarkoitus ja päämäärä. Se on aina arvosidonnaista ja tapahtuu vuorovaikutuksessa kasvatettavan kanssa. (Muhonen & Tirri 2008, 64–65.)

Kristillinen kasvatus, kuten se luterilaisesta näkökulmasta ymmärretään, voidaan nähdä kristillisen tradition välittämisenä, kristilliseen uskoon kasvattavana uskontokasvatuksena tai kasvatuksena, joka saa aikaan kristillistä oppimista. Uskoa ei kuitenkaan voida kristillisen ajattelun mukaan saada kasvatuksella aikaan, vaan usko saadaan aina lahjaksi Jumalalta. ([Vermasvuori 1987, 10–11; Harjuvaara 1986, 144; Seppälä 1988, 19; Astley 1994, 9] Muhonen & Tirri 2008, 67.)

Seurakunnan kasvatustoimintana kristillinen kasvatus on seurakunnan kasteopetusta. Sen tavoitteena on tukea sekä uskoon kasvamista että siinä pysymistä ja sen oikeutus tulee suoraan Jeesuksen antamasta kaste- ja lähetyskäskystä. Uskoon kasvamiseen ja uskossa pysymisen tavoitteeseen sisältyy kristityn identiteetin tukeminen. (Matt. 28: 18–20; [Luumi 1997, 82–83] Muhonen & Tirri 2008, 67.)

Hengellinen ohjaus suuntautuu ihmisen sisäiseen elämään. Sen tavoitteena on vahvistaa uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan. Hengellisellä ohjauksella ja kristillisellä identiteetillä on läheinen yhteys keskenään. Ohjauksen kaipaaminen ei välttämättä tarkoita sitä, että ihminen haluaa elämäänsä ohjaajamentorin, vaan usein on kyse siitä, että ihminen kaipaa kirkosta yhteisöä, jossa hengellisiä asioita voi luontevasti pitää esillä. Koko kirkko on siis kasvattava ja opettava yhteisö. (Kotila 2006, 12–15.)

5.1 Kristityn itsetunto ja identiteetti

Hyvään itsetuntoon liittyy realistinen kuva omasta itsestä. Kun ihmisellä on hyvä itsetunto, hän kykenee havaitsemaan ja hyväksymään sekä vahvuuksiaan että heikkouksiaan. Hän hyväksyy itsensä ja pystyy luottamaan siihen, että muutkin hyväksyvät hänet. Hyvä itsetunto rakentuu vuorovaikutussuhteessa ympärillä olevien ihmisten kanssa. Hyvä itsetunto on sitä, että ihminen kokee olevansa arvokas ja pitää omaa elämäänsä merkittävänä ja ainutlaatuisena. (Kinnunen 2008, 46-47.)

Kristinuskon perussanoma antaa oivalliset eväät oman itsetunnon rakentamiselle. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen. Tällä tavoin tarkasteltuna jokainen ihminen on aivan erityislaatuinen Jumalan luomus. (1 Moos. 1:26-27) Kristityn itsetunnon kannalta on myös tärkeää sisäistää ajatus, että Jumala on pitänyt jokaista ihmistä niin tärkeänä, että hän on ollut valmis uhraamaan ainoan poikansa meidän vuoksemme (Joh. 3:16). Lisäksi Kristus itse on pitänyt ihmistä niin tärkeänä, että hän on ollut valmis kärsimään ristin kärsimykset meidän vuoksemme ja sovittamaan syntimme omalla verellään (Joh 19:30). Tällainen jumalallinen arvon tunnustus on maailman uskontojen keskuudessa poikkeuksellinen.

Identiteetti merkitsee tietoisuutta omista juurista. Toisin sanoen se on tietoisuutta siitä, mistä tulemme. Vahva identiteetti auttaa kohtaamaan myös muiden kulttuurien ja uskontojen edustajia. Heikko identiteetti puolestaan merkitsee sitä, että ihminen kokee erilaisuuden uhkaksi itselleen. Uskonnollista identiteettiä muodostaessa esiin nousee toistuvasti kysymys: mihin sinä uskot? Tämä on kysymys, johon myös luterilainen kirkko joutuu globalisoituvassa yhteiskunnassa vastaamaan yhä uudelleen. Muualta tulevat näkemykset haastavat luterilaisen kristillisyyden aseman myös kansallisen identiteetin rakentajana. (Kokkonen & Kokkonen, 2008, 239–240; Halldorf, 1995, 74–75.)

Eurooppaa pidetään kristillisestä perinteestään huolimatta maailman maallistuneimpana maanosana. Uskonnosta on tullut ihmisten yksityisasiä, ja Euroopan valtiot ovat maallisille periaatteille perustuvia demokratioita. Niitä pidetään valistuksen ajan ja tieteellisen vallankumouksen tuotteina. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä kristillinen perinne vaikuttaa eurooppalaisten valtioiden toimintaan yllättävän monella tasolla. Vaikutus näkyy muun muassa siinä, mitä länsimaisissa yhteiskunnissa pidetään oikeana tai vääränä. (Hallamaa 1999, 140-159.) Kristillinen perinne näkyy yhteiskunnassamme myös esimerkiksi siten, että ajanlaskumme alkaa Kristuksen syntymästä ja useimmat nimet, joita ihmisille annetaan, ovat kristillistä alkuperää.

Myös ihmisten tapa mieltää paikkansa todellisuudessa juontaa juurensa perinteiseen kristilliseen todellisuuskäsitykseen. Tämän mukaan ihmisiä ja yhteisöjä on totuttu vertaamaan ruumiiseen ja sen eri osiin. Ruumiin ja sen jäsenten toiminnan mielekkyys nousee ajatuksesta, että jokaisella on paikkansa kokonaisuudessa, jonka kautta he liittyvät osaksi suurempaa kaiken olevaisen kattavaa kokonaisuutta. Kristillinen perinne ohjaa siis yhä ihmisten ajattelua ja toimintaa Euroopassa. Uskonnollisuuskään ei ole Euroopasta kadonnut. Päinvastoin se on osoittanut elpymisen merkkejä. (Hallamaa 1999, 145-157.) Kristillinen perintö on siis osa myös suomalaisten kansallista ja kulttuurista identiteettiä. Suomessa tätä identiteettiä on muovannut erityisesti luterilainen kristinuskon suuntaus.

Suomalaisten kansallista itsetuntoa on viime vuosina yritetty rakentaa milloin urheilusaavutuksille ja milloin suomalaisten yritysten menestykselle. Näissä meriiteissä on se heikkous, että ne eivät ole kovin pitkäaikaisia. Kun kilpailuissa ei tule menestystä tai pörssikurssit laskevat myös kansallinen itsetunto kokee kolauksen. Näen itse kristillisen tradition ja kirkon toiminnan avulla aikaansaadut hyvät asiat paljon parempana ja pysyvämpänä vaihtoehtona kansallisen itsetunnon perustaksi. Useat palvelut, joita pidämme hyvinvointiyhteiskunnassamme itsestäänselvyyksinä, ovat saaneet alkunsa nimenomaan kirkon toiminnasta. Näitä ovat muiden muassa sosiaalitoimi, nuorisotyö ja koulujärjestelmä.

5.2 Toiminnallisuus kristillisessä kasvatuksessa

Toiminnallinen oppiminen on tekemällä oppimista. Se on ihmiselle luontainen tapa oppia. Toiminnallisia menetelmiä käytettäessä ovat suotuisina vaikutuksina virkistyminen ja oppitunnin aikana keräytyneiden paineiden purkautuminen. Toiminnallisuus ei kuitenkaan ole opetuksen päätavoite, vaan tavoite on oppia tekemällä ja osallistumalla. Toiminnallisella oppimisella ei tarkoiteta yhtä opetusmenetelmää, vaan kyse on useista erilaisista menetelmistä. Menetelmiä yhdistää käytännön tekeminen, jolla on useita yhteyksiä opittavaan sisältöön. (Räsänen 2008, 298-299.)

Kun toiminnallinen oppiminen toteutetaan ryhmissä, on se myös sosiaalinen tapahtuma. Toiminta ohjaa luonnostaan auttamaan toisia. Ryhmissä opitaan vuorovaikutustaitoja ja arviointia ryhmätyöskentelyn keinoin. Tällä tavoin toiminnallisuus auttaa myös refleктоimaan opitua silloinkin, kun henkilön kognitiiviset kyvyt eivät vielä yksin siihen riitä. Opitun reflektointi on konstrukttiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppimisen perusedellytys. Tästä syystä toiminnallisuus ohittaa muut oppimismenetelmät esimerkiksi asennekasvatuksessa ja uskonharjoittamisessa. (Räsänen 2008, 299; [Löfman 1992] Kaarlela & Kalima 2015, 18.)

Toiminnallisten menetelmien vahvuus on siinä, että ne tuottavat oppijalle kokemuksia käsiteltävästä aiheesta. Ihminen muistaa parhaiten asiat, joihin liittyy jokin kokemus. Kokemuksellisuutta painotetaan myös uudessa rippikoulusuunnitelmassa (Suuri Ihme -rippikoulusuunnitelma 2017). Toiminnallisuus on siis olennainen osa kristillistä kasvatustyötä nyt ja tulevaisuudessa.

5.3 Ihmisen hengellisyys eri ikäkausina

Vaikka ihminen onkin hengellinen olento heti syntymästään lähtien, ei kenenkään hengellisyys pysy muuttumattomana läpi elämän. Ihmisen tapa käsitellä eksistentiaalisia kysymyksiä sekä suhdettaan luomakuntaan ja Jumalaan kehittyy käsi kädessä hänen kognitiivisten kykyjensä kanssa. Hengellisyys tarvitsee siis erilaista ravintoa ja ohjausta eri ikäkausina. Käsittelemkin seuraavaksi ihmisen hengellisyyden kehittymistä eri ikäkausina James W. Fowlerin (1981) uskon kehityksen teorian avulla. Fowlerin teoriaa on kritisoitu runsaasti, sillä sen nähdään kannustavan vääränlaiseen kilvoitteluun uskon tasoilla nousemiseksi. Myös omassa ajatusmaailmassani Fowlerin teoria herättää tästä syystä jonkin verran vastustusta.

Fowlerin uskon tasoilla nousemista ei siis tule mielestäni missään tapauksessa pitää spiritualiteetin päämääränä. Hengellisen ohjauksen tulee kuitenkin saavuttaa kohteensa tämän ymmärtämällä tavalla, jotta ohjauksella olisi kasvatuksellisesti suotuista vaikutus. Tästä syystä kasvat-tajan on sopeutettava toimintansa aina ohjattavana olevan ikätason mukaisesti. Kasvatustoiminnan sopeuttaminen puolestaan edellyttää kyseisen ikäryhmän ajatusmaailman tuntemista. Tässä tarkoituksessa Fowlerin teoria on mielestäni hyvä apuväline, sillä teoria kuvaa kattavasti ihmisen hengellisen ajattelun kehitystä eri ikäkausina.

Fowler esittää ihmisen uskon kehittyvän seitsemässä eri vaiheessa, joista ensimmäistä – eriytymättömän uskon vaihetta – hän ei lue varsinaiseksi uskon kehitysvaiheeksi. Tämä vaihe sijoittuu 0-3 ikävuoteen, jolloin ihmisellä ei vielä ole kielellistä kykyä ilmaista tai omaksua uskoaan. Vaihe on siis empiirisen tutkimuksen ulottumattomissa. Tämä vaihe on kuitenkin tärkeä uskon kehitystä pohjustava vaihe, sillä ihmisen perusturvallisuus rakentuu tuossa iässä. Kyky rakkauteen, luottamukseen ja vuorovaikutukseen rakentuu tässä vaiheessa. (Fowler 1981, 121; Räsänen 2006, 137.)

Ensimmäinen varsinainen uskon kehittymisen vaihe on intuitiivis-projektiivinen usko, joka sijoittuu tyypillisimmillään 3-7 ikävuoteen. Lapsen uskonnollinen kasvatus voidaan aloittaa tässä iässä. Lapsen kielellinen kehitys mahdollistaa sanojen liittämisen tiettyihin asioihin ulkomaailmassa. Tämä antaa lapsen ajatusmaailmalle uudenlaista pysyvyyttä. Aikuisen esimerkki vaikuttaa lapseen voimakkaasti, sillä lapsi oppii uusia asioita jäljittelemällä muita. Lapsen ajatusmaailma on kuitenkin mielikuvituksen värittämää. Hän siis täyttää tiedoissaan ja kokemuksissaan olevia aukkoja mielikuvituksen avulla. Leikki-ikäinen lapsi ei kykene tarkastelemaan asioita muusta kuin omasta näkökulmastaan ja hän kuvitteleeikin, että tämä on ainoa mahdollinen perspektiivi. (Fowler 1981, 123, 133-134; Räsänen 2006, 137.)

Leikki-ikäisen lapsen kasvatustoiminnassa tulee vaalia mielikuvitusta. Lasta kiehtoo Jumalan metafyysisyys, mutta samalla se, että Jumala on kaikessa läsnä. Raamatun kertomusten ihmettely yhdessä lapsen kanssa on enemmän kuin suotavaa. Kasvattajan on kuitenkin syytä olla tarkkana, millaisia rakenteita lapsi muodostaa Raamatun kertomuksista mielikuvituksensa avulla, sillä nämä mielikuvituksen ja oletusten avulla muodostetut mielikuvat ovat usein hyvin pitkäkestoisia. (Fowler 1981, 133; Räsänen 2006, 137.)

Myyttis-kirjaimellinen usko on toinen Fowlerin teorian varsinaisista kehitysvaiheista. Tämä vaihe on tyypillisimmillään kouluikäisten lasten ja nuorten keskuudessa, mutta myös useat aikuiset jäävät pysyvästi tähän vaiheeseen. Vaiheelle on ominaista kertomusten, myyttien ja

symbolien hyvin kirjaimellinen tulkinta. Raamatun kertomusten hahmot nähdään –Jumala mukaan lukien – hyvin ihmisen kaltaisina. (Fowler 1981, 149; Räsänen 2006, 138-139.)

Siinä missä leikki-ikäinen lapsi yhdistää fantasiaa, faktoja ja tunteita, kouluikäinen nuori alkaa muodostaa aiempaa pysyvämpää ja johdonmukaisempaa maailmankuvaa. Tämän hän tekee erilaisten kertomusten avulla, joilla hän selventää omaa ajatusmaailmaansa ja jotka myös muodostuvat olennaiseksi osaksi hänen minäkuvaansa. Tästä syystä nuoren on helppo samaistua myös muihin kertomuksiin, ainakin jos hän kokee niiden koskettavan itseään jollain tavalla. Kouluikäinen työskentelee ahkerasti erottaakseen totuuden uskomuksista. Tämän vuoksi hän vaatii usein todisteita väittämistä, joita esitetään faktoiksi. (Fowler 1981 135-137; Räsänen 2006, 138-139.)

Kouluikäisen nuoren ajatusmaailmalle on ominaista myös tiukka lainmukaisuuden tai moraalilin vaatimus. Hyvistä teoista palkitaan ja pahoista teoista rangaistaan. Kertomuksien kautta omaksuttu moraalikäsitelmä on hyvin yksioikoinen ja mustavalkoinen, sillä nuorelta puuttuu vielä kyky muodostaa kertomuksista reflektiivisiä käsitteellisiä merkityksiä. Jumalan ei kuitenkaan nähdä yksioikoisesti sallivan pahoja asioita tapahtuvan pahoille ihmisille ja hyviä asioita hyvälle ihmisille. Tämä aiheuttaa nuoren ajattelussa ristiriitoja. Nuori voikin ajatella Jumalan toimivan niin kuin ihmisille on parhaaksi, aivan kuten hänen vanhempansakin toimivat siten, kuin lapselle on parhaaksi. (Fowler 1981 141-142, 149-150; Räsänen 2006, 138-139.)

Kolmas taso Fowlerin teoriassa on synteettis-konventionaalinen taso. Kognition kehittyminen murrosiässä mahdollistaa myös abstraktien käsitteiden sisäistämisen ja oman itsensä katsomisen muiden näkökulmasta. Murrosikäinen nuori onkin hyvin riippuvainen siitä, miten toiset hänet näkevät. Synteettis-konventionaaliselle tasolle on siis ominaista toisten odotuksiin mukautuminen. Koska toisten hyväksyntä on tämän tason yksilölle tärkeässä osassa, muodostuu myös läheinen ja rakastava suhde Jumalaan tärkeäksi. Jumalaa ei kuitenkaan nähdä enää samalla tavalla täysin ihmisen kaltaisena kuten aiemmin. (Fowler 1981 151-153, Räsänen 2006, 140-142.)

Kertomusten merkitys ei katoa synteettis-konventionaalisella tasolla, mutta niiden merkitys muuttaa muotoaan. Ihmisen maailmankuva laajenee oman perhepiirin ulkopuolelle. Ihminen alkaa rakentaa eräänlaista elämänkertomustaan tai henkilökohtaista minämyyttiä. Uskon tulee luoda perusta identiteetille ja elämänkatsomukselle. Tähän prosessiin liittyy vahvasti myös eksistentiaalisten kysymysten pohtiminen. Tämä taso on yleisin myös aikuisilla. Suurin osa ihmisistä siis jää tälle tasolle. (Fowler 1981 151-154, 172-173; Räsänen 2006, 140-142.)

Seuraavalle eli yksilöllis-reflektiiviselle tasolle siirtymisen edellytyksenä on, että ihminen lakkaa tukeutumasta ulkoisiin auktoriteetteihin muodostaessaan minäkuvaansa. Tämän tason ihmiselle on ominaista vastuun ottaminen omasta elämänkatsomuksesta ja maailmankuvasta. Tämän tason henkilön ajattelussa korostuu symbolien ja myyttien demytologisoiminen ja järjellisen ajattelun korostaminen. (Fowler 1981 174-179, 182-183; Räsänen 2006, 142-144.)

Tasolle siirtyminen tapahtuu luontevimmin nuorena aikuisena, jolloin ihminen muutenkin itenäistyy omasta syntymäkodistaan sekä lapsuuden ja nuoruuden yhteisöistään. Usein siirtyminen kuitenkin tapahtuu vasta 40-50 vuoden iässä. Yksilöllis-reflektiiviselle tasolle siirryttäessä ihmiselle on jo muodostunut vankka synteettis-konventionaalinen elämänkatsomus ja maailmankuva. Siirtyminen tapahtuukin lähes poikkeuksetta jonkin kriisin käynnistämän prosessin myötä. (Fowler 1981 174-179, 182-183; Räsänen 2006, 142-144.)

Yksilöllis-reflektiivisellä tasolla henkilö tulee tietoiseksi siitä, että kaikilla hänen ympärillään olevilla on omanlaisensa elämänkatsomus, johon heidän kokemuksensa ja yhteisönsä vaikuttavat. Henkilö siis pystyy ymmärtämään toisten maailmankuvaa ilman, että hän menettää omaa identiteettiään. Tämän vaiheen henkilö on löytänyt minuutensa (self). Tähän päästäkseen hän on usein joutunut taistelemaan ulkoisia auktoriteetteja vastaan. Neljännen vaiheen ihminen hakee kirkosta lähinnä hengähdyspaikkaa. Hän ei kuitenkaan hyväksy, jos uskonnollinen yhteisö vaatii häntä sitoutumaan liikaa yhteisön auktoriteetteihin. (Fowler 1981 177-183; Räsänen 2006, 142-144.)

Viides kehitysvaihe on konjunkttiivinen usko eli yhdistävän uskon vaihe. Tähän vaiheeseen siirrytään vasta keski-iän jälkeen ja usein vasta elämän loppupuolella, jos ollenkaan. Elämästä on siis eletty jo suurin osa, mikä tuo elämään uudenlaista vakavuutta. Viidennessä vaiheessa yhden totuuden eri puolet yhdistyvät harmoniseksi kokonaisuudeksi. Konjunkttiivisen vaiheen ihminen hyväksyy todellisuuden ja totuuden suhteellisuuden ja on valmis dialogiin totuuden kanssa. (Fowler 1981 186-187, 197-198; Räsänen 2006, 144-147.)

Vaiheelle on tyypillistä uudenlainen integroituminen kristilliseen traditioon. Myytit symbolit ja tiedostamaton löydetään uudelleen entistä syvällisemmällä tasolla. Konjunkttiivisessa vaiheessa oleva kristitty luottaa kristilliseen traditioon uudennlaisella tavalla ja uudennlaisella syvyydellä. Rukous muodostuu tavaksi avata itseä Jumalalle ja kristilliset symbolit ja rituaalit nähdään armon välineinä. (Fowler 1981 197-198; Räsänen 2006, 144-147.)

Viimeinen taso on universaalin uskon vaihe. Tämä taso on Fowlerin mukaan erittäin harvinaisen. Hän pystyy mainitsemaan vain muutaman henkilön, jotka ovat tämän tason saavuttaneet. Universaalin tason ihminen on hylännyt suhteelliset ja rajalliset elämänarvot. Hän näkee maailman yleismaailmallisen rakkauden ja myötätunnon kautta, eikä välitä uhkakuvista, joita oikeudenmukaisuuden ja rakkauden toteuttamisessa voi kohdata. Tämän tason ihmiset elävät eräänlaisessa koetussa yhteydessä Jumalaan. Universaalin tason henkilöillä on ominaisuus, josta Fowler käyttää nimitystä *grace* (armo), Tämä ominaisuus saa heidät tuntumaan varsin viehättävältä. Tämän tason saavuttanut ihminen ei kuitenkaan ole täydellinen. Fowlerin mainitsemilla universaalin tason esimerkkihenkilöillä tiedetään olevan myös vähemmän viehättäviä piirteitä. (Fowler 1981 199-204; Räsänen 2006, 147-148.)

6 SAAVUTETTAVUUS

Saavutettavuus on edellytys ihmisoikeuksien toteutumiselle. Ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, eivätkä ne ole riippuvaisia mistään henkilöön liittyvästä ominaisuudesta. YK:n vammaissopimuksen (27/2016) tehtävänä on varmistaa ihmisoikeuksien toteutuminen myös vammaisten arkielämässä. Sen 9. artiklassa määritellään saavutettavuuden kriteerit, joita sopimuksen ratifioineet valtiot ovat sitoutuneita noudattamaan. Nämä kriteerit sitovat julkisten palveluiden lisäksi myös yrityksiä ja yhteisöjä. (Gustaffson 2015; Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016.)

Saavutettavuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten mahdollisuutta osallistua toimintaan ja käyttää palveluita. Saavutettavuus on siis yhdenvertaisuuden edistämistä. Kirkolle saavutettavuudessa on kyse kirkon perustehtävästä, joka nousee evankeliumista. Se ei ole jonkin tietyn ammattiryhmän asia, vaan saavutettavuuden edistäminen kuuluu kaikille kirkon työntekijöille. (Saavu-Kirkon saavutettavuusohjelma 2012).

Saavutettavuus jaetaan lähteestä riippuen hieman erilaisiin osa-alueisiin. Kirkon saavutettavuusohjelmassa (2012) nämä osa-alueet ovat asenteellinen saavutettavuus, fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys, viestinnän saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä päätöksenteon saavutettavuus. Näistä kaikkein tärkeimmäksi nousee asenteellinen saavutettavuus, sillä saavutettavuuden edistäminen on usein vain asenteista kiinni. Käsittelen seuraavaksi opinnäytetyöni aiheen kannalta keskeisimpiä saavutettavuuden osa-alueita: esteettömyyttä ja viestinnän saavutettavuutta.

Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysistä saavutettavuutta. Esteettömässä ympäristössä ihmisen omatoimista liikkuvuutta haittaavat esteet on poistettu. Esteettömyyden päämäärä on, että tila

tai rakennus on kaikille kävijöille turvallinen ja miellyttävä. Esteettömyydestä hyötyvät erityisesti vammaiset ja vanhukset, mutta myös lastenvaunujen kanssa liikkuvat perheet. (Saavu-Kirkon saavutettavuusohjelma 2012).

Esteettömyys alkaa saapumisesta ja pysäköinnistä. Pysäköinnin tulee olla mahdollista myös hautausmaiden sisäpuolella vaikeasti liikuntarajoitteisille kävijöille. Liikkumista helpottavat muun muassa riittävä valaistus ja selkeät opasteet. Tilat tulee suunnitella siten, että myös avustajien käyttö eri toiminnoissa on mahdollista. (Saavu-Kirkon saavutettavuusohjelma 2012).

Ulkorakentamisessa, kuten puistoissa ja luontopoluilla, kulkuväylien tulee olla vähintään 1200 mm leveät, jolloin ne ovat riittävän leveitä pyörätuolilla liikkumiseen. Jos kulkuväylän leveys on yli 1800 mm mahtuvat pyörätuolit myös kohtaamaan. Kohtaamispaikoilla tämä onkin väylän minimileveys. Alustan tulee olla riittävän kova pyörätuolilla liikkumiseen eikä siinä saa olla +/- 5 mm suurempia tasaisuuspoikkeamia. Väylien kaltevuuksien suhteen noudatetaan pyörätuoliluisien rakennusohjeita. Maksimikaltevuus on siis 8 %, ja luiskalla tulee olla tasanne aina kuuden metrin välein, jolla voi levähtää. (Puisto, levähdyspaikka ja kasvillisuus 2019; Luontoliikunta 2019; Rakennustieto 2003, 29, 40, 46.)

Juuri nämä esteettömyyden kriteerit ovat syy siihen, miksi Sievin hiljaisuudenpolkua ei voi kutsua esteettömäksi. Kirkonmäellä on luonnostaan korkeusvaihteluja ja 8 % suurempia kaltevuuksia. Näitä korkeuseroja ei käsittääkseni pysty poistamaan, vaikka käytössä olisi varoja rajattomasti. Ei ainakaan tuhoamalla koko historiallista miljöötä. Esteettömyyden kriteereitä voi kuitenkin ottaa polun suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan huomioon, jolloin polku on mahdollisimman monen saavutettavissa.

Viestinnässä saavutettavuus tarkoittaa erityisesti niiden ihmisryhmien huomioon ottamista, joille asioiden ja / tai kielen ymmärtäminen on jostakin syystä tavallista vaikeampaa tai jotka käyttävät erilaisia kommunikaatiotapoja. (Saavu – kirkon saavutettavuusohjelma 2012.)

Hiljaisuudenpolun luonteen vuoksi viestinnän saavutettavuuden osa-alueista painottuu työsäni selkokielisyys, sillä tavoitteenani on, että pysähtymispaikkojen tauluihin tulevat hartaudet ovat mahdollisuuksien mukaan kirjoitettu selkokielellä.

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on tehty yleiskieltä helpommin luettavaksi ja ymmärrettäväksi. Siitä hyötyvät kaikki, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Heitä ovat henkilöt, jotka kuuluvat eri vammaisryhmiin, henkilöt, joilla on lukemis- tai kirjoittamisvaikeus, vanhukset ja henkilöt, jotka eivät puhu suomea äidinkielenään. Lisäksi selkokielestä hyötyvät jotkut koululaiset, psykiatriset kuntoutujat ja voimakkaasti syrjäytyneet, vaikka he eivät kuulukaan selkokielen pääkohderyhmään. (Virtanen 2002, 8–14.)

Selkotekstin kirjoittaminen on aina mukauttamista. Tämä ei tarkoita pelkästään rakenteellista mukauttamista, vaan lähdetekstin merkityskokonaisuuksien mukauttamista siten, että ne välittyvät tekstin kohteena olevalle lukijalle. Tekstin kohteen valinta on siis olennainen osa selkotekstin tuottamista. (Kulkki-Nieminen 2002, 35–40.)

Kun kirjoittaa selkotekstiä, kannattaa ensin määritellä tekstin tavoite ja kohderyhmä. Kirjoittajan tulee siis miettiä, mitä hän haluaa lukijan todella omaksuvan asiasta. Mitä paremmin kirjoittaja onnistuu määrittelemään tekstin lukijakunnan, sitä paremmin hän pystyy ottamaan huomioon tämän erityistarpeet. Kaikille kohderyhmille suunnattua tekstiä on mahdollista myös tuottaa, mutta tällöin joutuu yleensä tinkimään jonkin kohderyhmän tarpeista. (Sainio & Rajala 2002, 26.)

Selkokielelle ei ole olemassa mitään yleiskielestä poikkeavia kielioppisääntöjä. Siinä kiinnitetään huomiota ymmärrettävyyttä lisääviin seikkoihin, kuten sanastoon ja rakenteisiin. Eniten selkokieli eroaa yleiskielestä lähinnä sen suhteessa lukijaan. Koska kirjoittajan lähtökohtana on lukija, hyvä selkokieli on lähellä puheenomaista kerrontaa. Kirjoittajan kannattaa kiinnittää huomiota esimerkiksi sanaston vaikeustasoon, lauseiden pituuteen ja rakenteeseen sekä tyografiseen luettavuuteen. (Sainio & Rajala 2002, 24–25.)

Kiinnostava aihe ja sisältö tekevät selkomateriaalista mielekästä luettavaa. Aiheen tulee käsitellä ihmisiä, tapahtumia tai aiheita, jotka liittyvät yksilön elämään ja joihin hän voi samaistua. Vähäinen henkilöhahmojen määrä helpottaa niiden edesottamuksien seuraamista, eikä vaadi muistilta niin paljon. Kuvitus täydentää tekstiä ja auttaa vaikeasti ymmärrettävien kohtien avautumista. (Bruhn 1994, 96–102.)

Selkokuvan avulla lapsi, nuori tai aikuinen saa tukea puhumiseensa, lukemiseensa tai ajatte-
luunsa. Se on pelkistetty ja välittää tekijältään selkeän ajatuksen katsojalle. Perspektiivin suh-
teen on otettava huomioon, että kuvassa kauempana siis pienempänä kuvatut kohteet aiheut-
tavat lapselle ja monelle muista kulttuureista tulleille henkilöille väärinkäsityksiä, sillä per-
spektiivi on opittu taito. Selkeässä kuvassa hahmot rajautuvat taustaan ja muista hahmoista.
Tämä saadaan aikaan esimerkiksi selvillä ääri viivoilla. Tärkeintä on kuitenkin kuvan element-
tien karsiminen kuvan sanoman kannalta olennaisimpaan. (Laukka 2002, 48–52.)

7 HILJAISUUDENPOLUN TOTEUTTAMINEN SIEVIIN

Kun otin työn vastaan, minulla ei ollut kovin tarkkaa käsitystä siitä, millaisia hiljaisuudenpolut ovat. Myöskään työn tilaajalla ei ollut tarkkaa ajatusta siitä, millainen Sieviin rakennettavan polun tulisi olla. Työelämäohjaajanani sekä työn tilaajana toimi Sievin seurakunnan lähetys sihteeri Piia Kallio. Sovimme hänen kanssaan aluksi puhelimitse, että käyn tutustumassa erilaisiin hiljaisuudenpolkuihin ja esittelen hänelle havaintoni. Tämän perusteella meidän olisi parempi jatkaa suunnittelua.

Tiesimme kuitenkin, että Centrialle on tehty jo yksi opinnäytetyö hiljaisuudenpoluista. Tämän johdosta omaan työhöni tarvittaisiin jokin erilainen näkökulma. Ajatus saavutettavuuden ottamisesta tällaiseksi näkökulmaksi tuli koulutusohjelmamme opettajalta Sari Virkkalalta. Päätimme siis pitää saavutettavuuden lähtökohtana polun suunnittelussa. Alusta asti oli kuitenkin selvää, ettei Sievin seurakunnalla ole tällä hetkellä varoja täysin esteettömän polun rakentamiseen. Saisin kuitenkin tehdä halutessani suunnitelman myös esteettömästä polusta.

7.1 Pysähtymispaikkojen ja taulujen suunnittelu

Ensimmäinen tapaamisemme hiljaisuudenpolun merkeissä oli kesällä 2018 palattuani matkalta, jolla tutustuin eri hiljaisuudenpolkuihin. Kävimme Kallion kanssa aluksi kiertelemässä Sievin kirkon ympäristöä ja pohdimme polun mahdollisia reittejä. Sain kuulla, että Sievissä oli alustavasti suunniteltu hiljaisuudenpolkua kirkon vieressä olevalle metsäalueelle, jossa risteilee lähinnä koululaisten käyttämiä kapeita maastopolkuja. Polkuja on käytetty myös edeltävinä vuosina joissakin tapahtumissa rastiratoina. Talviaikaan isokset ovat tampanneet polut auki, ja perhetapahtumissa lastenvaunuja on kannettu poluilla.

Tulimme kuitenkin hyvin pian siihen lopputulokseen, että hiljaisuudenpolusta on enemmän hyötyä, kun se sijoitetaan sellaisten reittien varrelle, jotka muutenkin pidetään auraskaustolla auki. Samalla luovuimme myös ajatuksesta erillisestä esteettömän polun suunnitelmasta, jota ei todennäköisesti koskaan tulisi toteuttamaan. Muutoinkin tällaisen suunnitelman tekeminen kuuluisi paremminkin rakennusalan lopputyöhön, sillä se sisältäisi lähinnä rakennusteknisiä ratkaisuja. Totesimmekin, että saavutettavuuden periaate toteutuu parhaiten käytännön tasolla, kun polku sijoitetaan mahdollisimman helppokulkuisen reitin varrelle.

Kuten jo työni kehittämistehtävissä mainitsin, sijaitsee Sievin kirkon ympäristössä useita historiallisesti merkittäviä rakennuksia. Näitä kannattaa polun reitillä ehdottomasti hyödyntää, sillä Sievin kirkon ympäristö on mielestäni ainutlaatuinen, vaikka paikkakunnalla asuvat eivät sitä aina tulisikaan ajatelleeksi. Ehdotinkin ajatustani Kalliolle, ja hän innostui siitä välittömästi.

Historiallisten kohteiden lisäksi polulle tarvittiin myös muita seurakuntatyön ja kulttuuriperinnön kannalta merkittäviä kohteita, jotteivat pysähtymispaikkojen välit jäisi liian erimittaisiksi. Päätimmekin sijoittaa pysähtymispaikat kirkon pääovelle sankarihaudan viereen, kesäkioskina toimivan viljamakasiinin viereen, uuden hautausmaan portille, uuden hautausmaan toisella portilla sijaitsevan vaivaisukon viereen, kotiseutumuseon oven viereen sekä seurakuntakodin sisäänkäynnin viereen. Pysähtymispaikkoja tuli polulle siis yhteensä seitsemän kappaletta. Perustelen seuraavaksi lyhyesti pysähtymispaikkojen valintaa.

Sievin kirkko on vuonna 1861 valmistunut puinen ristikirkko. Tyyliltään kirkko edustaa varhaista uusgotiikkaa, ja se on 1979 tehdyssä ulkomaalauksessa palautettu alkuperäisiin värihinsä. (Museovirasto 2019.) Kirkkorakennus on siis jo vuosisatoja toiminut jumalanpalveluselämän keskuksena sekä hiljentymis- ja kokoontumispaikkana. Se onkin luonteva aloituspaikka hiljaisuudenpolulle.

Joku saattaa pitää kyseenalaisena yhden pysähtymispaikan sijoittamista sankarihaudan viereen, sillä Suomen historiankirjoitusta on viime aikoina moitittu liian sotaa ihannoivaksi. Minulle itselleni veteraanien ja kaatuneiden kunnioittamisessa kyse on kuitenkin kiitollisuudesta rauhasta ja vapaudesta.

Viljamakasiinit ovat olleet rakennuksia, joihin on kerätty kymmenysten muodossa viljaa jokaisesta talosta. Tätä viljaa on sitten jaettu tarvitseville katovuosina tai esimerkiksi hallan viedessä jonkun tietyn talon sadon. Kirkko on valtion puolesta organisoinut tätä toimintaa. (Lunden 2018; Salonen 2001.) Viljamakasiinit ovatkin mielestäni hyvä esimerkki siitä, kuinka Luoja pitää omistaan huolen. Kesäkioskina toimiessaan viljamakasiini muodostaa myös hyvän levähdys- ja virkistäytymispaikan polulla kulkeville.

Hautausmaa on myös luonteva paikka hiljaisuudenpolun pysähtymispaikalle, sillä kuolema on luonnollinen osa elämää. Hautaustoiminta on myös tärkeä osa seurakunnan työtä. Hautausmaa on myös paikka, jossa ihmiset tekevät surutyötä ja pohtivat näin luonnostaan eksistentiaalisia kysymyksiä. Sievissä hautausmaan pääväylien vierukset ovat kuitenkin täynnä hautoja, joten pysähtymispaikka sijoitettiin hautausmaan portin ulkopuolelle.

Vaivaisukko toimii muistutuksena seurakunnan diakoniatyöstä. Diakoniatyön eettinen perusta tulee kultaisesta säännöstä: Tee toisille niin kuin toivoisit itsellesi tehtävän. Se on siinä määrin merkittävä osa kristityn elämää, että jokaisen seurakuntalaisen velvoite tehdä diakoniatyötä on kirjattu kirkkojärjestykseen. Diakoniatyö on myös merkittävä osa hyvinvointiyhteiskuntamme historiaa, sillä valtion ja kuntien harjoittama sosiaalitoimi on saanut alkunsa kirkon diakoniatyöstä. (Kirkkojärjestys 1055/1993; Kuusimäki 2019.)

Kotiseutumuseo luo kosketuspinnan kullakin paikkakunnalla asuvien ihmisten juuriin. Koti on tärkeässä asemassa myös kristityn elämässä. Rakennetaanhan perusteet lämpimään ja luottamukselliseen jumalasuhteeseen usein juuri kodin lämmössä.

Seurakuntakoti on useiden juhlien pitopaikkana merkittävä osa sieviläisten elämää. Se on siis mielestäni hyvä päätöspaikka hiljaisuudenpolulle. Juhlitaanhan seurakuntakodissa usein juuri kristityn vaelluksen alkamista ja päättymistä.

Taulujen materiaaliksi valitsin lehtikuusen ja opaalin värisen akryylilevyn. Lehtikuusi on runsashartsisena puuna erittäin hyvin säätä kestävä ja käytännössä huoltovapaa materiaali. Se myös harmaantuu kauniisti muutaman vuoden kuluessa. Näin ollen taulut siis sopivat esteettisesti ympäristöönsä. Taustalevynä olevalla akryylilevyllä tavoittelen vaikutelmaa, joka syntyy, kun valo pääsee kuultamaan taulun läpi. Tekstit ovat tauluissa laminoiduilla papereilla, jotka saadaan sujautettua tauluihin alakautta samaan uraan akryylilevyn kanssa. Tekstien päälle ei tule lasia tai akryylilevyä. Näin tekstit ovat luettavissa myös huonommilla keleillä.

Piirsin hiljaisuudenpolun alueesta kartan (LIITE 1), johon pysähtymispaikat on merkitty numeroin. Varsinaista polun reittiä en kuitenkaan merkinnyt karttaan, jotta jokainen voi valita itselleen sopivalta tuntuvan reitin. Vaikka Sieviin tekemäni hiljaisuudenpolku ei täytäkään kaikkein tiukimpia esteettömyyden kriteereitä, pääsee jokaisen pysähtymispaikan luokse tarvittaessa myös autolla.

7.2 Hartausmateriaalin suunnittelu

Hiljaisuudenpolun tekstien suunnitteluun sain Sievin seurakunnalta vapaat kädet. Tämä on hyvin ymmärrettävää, sillä materiaali on hyvin helposti vaihdettavissa. Katsonkin, että suunnittemieni hiljaisuudenpolkujen pääasiallinen anti on havainnollistaa Sievin seurakunnan työntekijöille ja miksei myös seurakuntalaisille, millaisia erilaisia keinoja hiljaisuudenpolulla voi käyttää. Pyrinkin siis suunnittelemaan keskenään mahdollisimman erilaisia materiaaleja tauluihin laitettavaksi.

Kävin pystyttämässä taulut Sieviin syyskuussa 2019 viikolla 38. Tuon viikon pyhän aiheena oli kiitollisuus ja kiittämättömyys. Tästä sain inspiraation ottaa polun ensimmäisten tekstien (LIITE 2) aiheeksi kiitollisuuden. Kirjoitinkin siis teksteiksi kiitosrukouksia, jotka liittyvät jollakin tavalla kunkin pysähtymispaikan ympäristöön. Kirjoittamani rukoukset ovat siis hyvin paikkasidonnaisia ja kiinnitin niissä erityisesti huomiota asioihin, joista saamme olla nykyisessä hyvinvointiyhteiskunnassamme kiitollisia. Rukousten aloitus- ja lopetussanat jätin teksteistä pois, sillä ne ovat jokaiselle hyvin henkilökohtaisia. En myöskään laittanut näihin teksteihin kuvia, sillä ne saattaisivat viedä huomion pois paikoista, joilla taulut sijaitsevat. Yksittäisinä virkkeinä nämä rukoukset avautuvat helposti eritasoisille lukijoille. Nämä tekstit ovat myös ne, jotka minun suunnittelemani tulevat olemaan Sievissä esillä pisimpään, sillä muut tekstit liittyvät johonkin tiettyyn teemaan tai juhlapyhään.

Ensimmäinen näistä juhlapyhistä ajoittuikin polun avaamista seuraavalle viikolle. Mikkelinpäivää vietetään alun perin enkeleiden juhlapyhänä, mutta enkeleiden tarunhohtoisuuden vuoksi siitä on tehty myös lasten juhla. (Mikkelinpäivä 2019; Riutta 2009.) Myös Sievin kirkossa oli mikkelinpäivänä perhemessu. Totesimme siis Kallion kanssa, että se tuleekin huomioida myös hiljaisuudenpolulla. Sievin seurakunnan päiväkerhon lapset esittävät perhemessussa lasten virren 47 ”Suojaksi saat enkelin”. Lisäksi messussa laulettaisiin myös virsi 971 ”Suojelusenkeli”.

Kallion mielestä olisi ihana ajatus, jos lapset voisivat perheineen vielä messun jälkeen laulella näitä virsiä. Päätin siis käyttää näiden virsien sanoituksia teksteinä siten, että jokaiseen tauluun tulee yksi säkeistö.

Mikkelinpäivän hiljaisuudenpolun (LIITE 3) suunnittelussa otin huomioon, että lapset ovat jo olleet kirkossa heidän mittapuullaan pitkän aikaa, joten pelkkä laulaminen ei välttämättä olisi heistä enää mielekästä. Piirsin siis säkeistöjen viereen niihin liittyviä kuvia ja kehitin tauluihin toiminnallisen tehtävän eli lapset saisivat arvuutella, mikä kuva liittyisi mihinkin säkeistöön.

Kuvia tosin mahtui tauluihin vain kuusi kappaletta, vaikka tauluja on seitsemän. Tämä ei mielestäni kuitenkaan haittaa, sillä tässä tehtävässä ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Oikea vastaus on korkeintaan, että kaikki kuvat liittyvät kaikkiin säkeistöihin.

Kahdesta ensimmäisestä hiljaisuudenpolusta oli tarkoitus kerätä palautetta Sievin seurakuntalaisilta. Tätä ei kuitenkaan saatu itsestäni riippumattomista syistä organisoitua. Esittelinkin kaksi ensimmäistä polkua opinnäytetyöseminaarissa työni välivaiheen esittelyn yhteydessä. Seminaarissa saamani palaute oli hiljaisuudenpolkujen osalta ainoastaan positiivista. Näiden kahden hiljaisuudenpolun lisäksi sovimme Kallion kanssa, että tekisin vielä joulu- ja pääsiäisaiheiset polut. Lisäksi tekisin vielä yhden klikkiotsikkoaiheisen polun, jota voidaan käyttää rippikoulutyössä. Nämä hiljaisuudenpolut eivät kuitenkaan ehtisi käyttöön ennen opinnäytetyöni valmistumista.

Otin jouluaiheisen hiljaisuudenpolun (LIITE 4) lähtökohdaksi Jouluevankeliumin (Luuk. 2:1-20). Sillä on itseoikeutettu asema kristillisessä joulunvietossa, joten se sopii hyvin myös jouluaiheisen hiljaisuudenpolun keskiöön. Koska suomalaiseen joulunodotukseen liittyy kiinteästi myös Tiernapojat, jossa Herodes on merkittävässä osassa, päätin laajentaa tämän hiljaisuudenpolun käsittelemään myös kertomuksen Herodeksen edesottamuksista. (Matt. 2:1-18.) Lisäksi tähän kertomukseen liittyy mielestäni olennaisesti enkelin ilmestyminen Marialle ja Joosefille. Tämän vuoksi tekemäni jouluaiheinen hiljaisuudenpolku käsittääkin kertomukset alkaen enkelin ilmestymisestä Marialle ja päättyen Jeesuksen perheen pakoon Egyptiin. Tällä tavoin hiljaisuudenpolulle saatiin myös paremmin taulujen lukumäärää vastaava määrä eri näytöksiä.

Joulu on kristillisistä juhlapyhistä se, jota lapset pitävät ehkä tärkeimpänä. Tästä syystä päätin suunnata myös hiljaisuudenpolun tekstit lapsille. Raamatun tekstit sisältävät paljon lapsille vierasta sanastoa, eivätkä ne näin ollen avaudu heille helposti siinä muodossa, kuin ne on Raamattuun painettu. Tästä syystä myös suomen kielelle on käännetty useita erilaisia lasten Raamattuja. Lasten Raamattujen tekstit soveltuisivatkin sellaisenaan myös hiljaisuudenpolulle, mutta tekijänoikeudellisista syistä en voinut niitä käyttää.

Päädyinkin siis kirjoittamaan hiljaisuudenpolulle tulevat tekstit itse Matteuksen ja Luukkaan evankeliumin perusteella. Tekstejä kirjoittaessani pyrin selventämään joitakin kohtia, jotka kokemuksen mukaan aiheuttavat hämmennystä joissakin lapsissa ja jopa joissakin nuorissa aikuisissa. Näitä ovat ainakin Herodeksen ja Augustuksen valtasuhteet sekä kysymys Joosefin hyväsydämyydestä. Näihin kysymyksiin ei löydy vastausta Raamatusta, ja niiden selittämisessä nojaankin siihen historiantietämykseen, joka minulle on kertynyt vuosien saatossa.

Varmistuakseni hiljaisuudenpolun tekstien selkokieliydestä luin ne omille lapsilleni ääneen sekä lähetin ne luettavaksi kahdelle aikuiselle tuttavalleni, joilla on diagnosoitu dysleksia. Lisäksi konsultoin kaikkien hiljaisuudenpolun tekstien osalta Porvoon Peipon koulun valmistavan luokan opettajaa Niina Salmelaa, jolla on koulutus selkokielen tuottamiseen sekä kokemusta sen käytöstä työssään. Virallisia konsultointi- ja kohderyhmättestauspalveluita tuottaa Selkokeskus, mutta nämä palvelut ovat maksullisia, eivätkä näin ollen ole opiskelijan budjetilla käytettävissä.

Sieviin rakennettua hiljaisuudenpolkua ei kuitenkaan ollut tarkoitus suunnata pelkästään lapsille. Tästä syystä päätin suunnata pääsiäisaiheisen polun (LIITE 5) selkeästi aikuisille. Tällä polulla halusin myös demonstroida, ettei hiljaisuudenpolun tekeminen välttämättä vaadi piirustustaitoa tai kykyä tuottaa omaperäistä tekstiä. Myös valmiit rukoukset, virsien säkeet tai katkelmat Raamatusta muodostavat oivalliset tekstit hiljaisuudenpolulle. Päädyinkin käsittelemään hiljaisen viikon ja pääsiäisen tapahtumia valmiiden Raamatun katkelmien avulla. Kuvat tauluihin otin Pixabay-palvelusta, josta saa ladata ja julkaista tekijänoikeuksista vapaata kuvamateriaalia.

Kaikkien pääsiäisenajan tapahtumien käsittely ei kuitenkaan ole mahdollista seitsemässä taulussa, joten tässäkin suhteessa jouduin tekemään hieman kompromisseja. Valitsin siis Raamatun jakeista ne, jotka ovat herättäneet itsessäni ajatuksia joskus elämäni varrella.

Klikkiotsikkoaiheisen hiljaisuudenpolun (LIITE 6) lähtökohta on aivan eri kuin muissa poluissa. Tälle polulle täytyy ottaa oma Raamattu mukaan. Se on suunnattu puhtaasti rippikoulutyöhön, jossa sitä voidaan käyttää osana nuorten raamattuopetusta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö se olisi antoisa myös muille polulla kävijöille. Polun tarkoituksena on toimia nuorille raamatunkäyttöharjoituksena sekä havainnollistaa, että Raamatun tapahtumat ovat todellisia tapahtumia, jotka ovat tapahtuneet aivan todellisille ihmisille. Tällainen idea ei sinänsä ole uusi, sillä rippikoulutyössä on käytetty jo pitkään työmenetelmää, jossa nuoret saavat laatia Raamatun kertomuksista klikkiotsikkoja. Tehtävän tuominen hiljaisuudenpolulle mahdollistaa myös muiden seurakuntalaisten omaehtoisen raamattutyöskentelyn.

Polulle valitsemani Raamatun kohdat eivät ole välttämättä ne kaikkein tärkeimmät. Joitakin tärkeimpiä, kuten esimerkiksi Kultainen sääntö ja Rakkauden kaksoiskäsky polulle kuitenkin on sisällytetty. Tämän polun luonteen vuoksi määräävänä tekijänä on ollut, että Raamatun katkelmasta saa muotoiltua hyvän klikkiotsikon.

Olen kuitenkin havainnut nuorten olevan itseäni paljon luovempia klikkiotsikoiden keksimisessä. Huomasinkin pohtivani, olisiko tehtävä sittenkin nuorille motivoivampi, jos he saisivat itse valita polulle tulevat Raamatun kohdat sekä keksiä niille klikkiotsikot. Se on ainakin varmaa, ettei suurin osa nuorista jaksa kahlata läpi kaikkia polun Raamatun kohtia. Polulta kannattaakin valita vain muutama kohta, joihin oma kiinnostus herää. Myöskään tätä polkua ei saatu testattua ennen opinnäytetyöni valmistumista, sillä Raamatun käyttöön paneudutaan tarkemmin Sievin rippikoulutyössä lähempänä rippileirejä.

8 POHDINTA

Hiljaisuudenpolun suunnittelu ja tekeminen on ollut mielenkiintoinen prosessi. Kuten työstäni on käynyt jo ilmi, otin työn vastaan jo kesällä 2018, mutta elämäntilanteeni muuttumisen myötä se jäi hautumaan minulle noin vuodeksi. Tämä aika ei mennyt kuitenkaan hukkaan, sillä kyseisen vuoden aikana havainnoin ympäristöäni työni lähtökohdista ja prosessoin työtäni ajatuksen tasolla.

Työni oli myös työläämpi kuin alun perin ajattelin. Tästä saan syyttää itseäni, sillä en osaa tehdä mitään puolivillaisesti. Alun perinhän Sieviin oli tarkoitus tehdä vain yksi hiljaisuudenpolku, mutta tultuani siihen lopputulokseen, että polkujen tulee välillä uudistua, päädyin tekemään viisi erilaista hiljaisuudenpolkua. Myöskään saavutettavuuteen liittyvät ratkaisut eivät olleet niin helposti toteutettavissa, kuin työtä vastaanottaessa kuvittelin.

Tietoni saavutettavuuden eri osa-alueista sekä niiden vaatimista teknisistä ratkaisuksista ovatkin kehittyneet merkittävästi opinnäytetyöni tekemisen aikana. Näistä selkokielisyyden merkitys viestinnässä on korostunut, sillä olen työskennellyt monikulttuurisissa työympäristöissä kaupungissa, jossa merkittävä osa väestöstä puhuu äidinkielenään jotakin muuta kieltä kuin suomea.

Olen itse hyvin tyytyväinen työni lopputulokseen, sillä saavutettavuutta saatiin edistettyä Sievissä huomattavasti verrattuna alkuperäisiin suunnitelmiin. Myös eri hiljaisuudenpoluista saamani palaute on ollut ainoastaan positiivista. Uskon tämän johtuvan siitä, että käsittelin poluilla itseäni puhuttelevia aiheita. Hiljaisuudenpolun tekemiseen pätevät mielestäni samat säännöt kuin hartauden suunnitteluun. Tietynlainen aitous välittyy niin hartauteen osallistujalle kuin polulla kävijällekkin.

Kehitettävääkin silti jäi. Jos ottaisin työn nyt vastaan ja tietäisin, että tulen työstämään sitä yli vuoden, pyrkisin ottamaan Sievin seurakuntalaisia enemmän mukaan polkujen tekemiseen. Nyt tämä ei ollut aikataulullisesti mahdollista. Olisin esimerkiksi mielelläni liittännyt polkuihin musiikkia kuunneltavassa muodossa. Teknisesti tämä olisi mahdollista verkkopalveluiden ja QR-koodien avulla.

Vaikka hengellistä musiikkia onkin runsaasti saatavilla internetistä, eivät julkaisujen tekijänoikeuskysymykset ole aina hyvin selkeitä. Monet palvelut, joissa musiikkia julkaistaan, ovat lisäksi mainosrahoitteisia, joten musiikin kuuntelu keskeytyy aika ajoin automaattisesti toistuvan mainoksen vuoksi. Musiikki tulisikin linkittää hiljaisuudenpolulle sellaisista kohteista, joiden käyttö on luvallista, eikä musiikin väliin toistuisi tunnelman pilaavia mainoksia. Tämä olisi ollut mahdollista esimerkiksi kirkkokuoron tai seurakuntanuorten avulla.

Toivon myös, että tekemäni erilaiset hiljaisuudenpolut inspiroivat Sievin seurakunnan työntekijöiden ja seurakuntalaisten lisäksi myös muita hiljaisuudenpolkujen tekijöitä ryhtymään rohkeasti toimeen. Hyvän hiljaisuudenpolun tekemiseen ei tarvitse elämänmittaista työuraa teologian parissa. Siitä suoriutuu aivan tavallinen ihminen. Polun ei myöskään tarvitse olla täydellinen ollakseen puhutteleva. Riittää, että polku on tehty ajatuksella, huolellisesti ja asiaan kuuluvalla hartaudella. Työni liitteenä olevat hiljaisuudenpolut ovat eri seurakuntien vapaasti käytettävissä. Niitä saa myös muokata omiin tarpeisiin sopiviksi.

LÄHTEET

- Asteley, J. 1994. The philosophy of Christian religious education. Birmingham: Religious Education Press.
- Bruhn, S. 1994. Onko mitään luettavaa? Teoksessa A. Sainio (toim.) Selkoa selkokielestä. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy. 91–107.
- Fredman, L. 2015 Hiljaisuuden polku ja opas Ylivieskan seurakunnalle. Centria-ammattikorkeakoulu, Humanistinen ja kasvatusala. Opinnäyte. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97942/fredman_lotta.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 9.11.2019.
- Fowler, J. W. 1981. Stages of faith. The psychology of human development and the quest for meaning. New York: Harper and Row.
- Gustafsson, H. 2015. Esteettömyys ihmisoikeutena. Suuntaaja 2/15. Saatavissa: <https://www.aspa.fi/en/node/731>. Viitattu 7.11.2019.
- Hallamaa, J. 1999. Tarvitaanko Euroopan ymmärtämiseksi kristinuskkoa. Teoksessa J. Hallamaa (toim.) Rahan teologia ja Euroopan kirkot. Jyväskylä: Atena.
- Halldorf, P. 1995. Koskematon maa. Nykyajan pyhiinvaeltajan matka juurilleen. Helsinki: Karas-sana.
- Harjuvaara, O. 1986. Päiväkerhon kristillinen kasvatus. Teoksessa Päiväkerhotyön käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus. 144–147.
- Hiljainen polku Viinikassa 2019. Saatavissa: https://tamperenseurakunnat.fi/files/6921/Hiljainen_polku_kartta_verkkoonA4.pdf. Viitattu 15.11.2019.
- Jumalan sana 2019. Saatavissa: <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Jumalan+Sana>. Viitattu 16.11.2019.
- Kaarlela, S. & Kalima, H. 2015. Toiminnallinen opetus alkuopetuksessa. Vertailu Feirnet koulun ja tavallisen koulun välillä. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteen laitos. Pro gradu tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45459/URN:NBN:fi:jyu-201503061433.pdf?sequence=1>. Viitattu 15.11.2019.
- Kaksi sakramenttia: kaste ja ehtoollinen 2019. Saatavissa: <https://evl.fi/tutki-uskoa/kaste-ja-ehtoollinen>. Viitattu 6.11.2019.

Katekismus 2019. Saatavissa: <https://katekismus.fi/>. Viitattu 7.11.2019.

Ketola, K. 2010. Uusi henkisyys luterilaisen hengellisyyden haastajana. Teoksessa. M. Hytönen (toim.) *Minä uskon. Jumala-usko 2010-luvulla*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. 140–160.

Kinnunen, S. 2008. Nuoren itsetunto. Teoksessa. H. Pruuki (toim.) *Nuorten sielunhoidon käsikirja*. Helsinki: Lasten Keskus. 46–59.

Kirkkojärjestys 1055/1993. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055#O2L4P3>. Viitattu 17.12.2019.

Kokkonen, S. & Kokkonen, J. 2008. Kasvattajan ammatti-identiteetti ja persoonallinen kasvu. Teoksessa. J. Porkka (toim.) *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. Helsinki: Lasten Keskus 235–254.

Kotila, H. 2006. Miksi nyt on hengellisen ohjauksen aika? Teoksessa H. Kotila (toim.) *Hengellisen ohjauksen kirja*. Helsinki: Kirjapaja 11–22.

Kulkki-Nieminen, A. 2002. Selkokielen ja yleiskielen eroista. Teoksessa. H. Virtanen (toim.) *Selko-opas*. Helsinki: Selkokeskus. 33–46.

Kuusimäki, K. 2019. Diakonia suomalaisen yhteiskunnan murroksissa. Saatavissa: <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/tietoa-diakoniasta/diakonia-suomalaisen-yhteiskunnan-murroksissa>. Viitattu 17.12.2019.

Kähönen, A. & Penttinen, S.-J. 2015. Matka halki kristinuskon. Hiljaisuuden polku Ikaalisten seurakunnan leirikeskukseen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäyte. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101992/OT-Anne%20Kahonen%20ja%20Sini%20Pettinen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 9.11.2019.

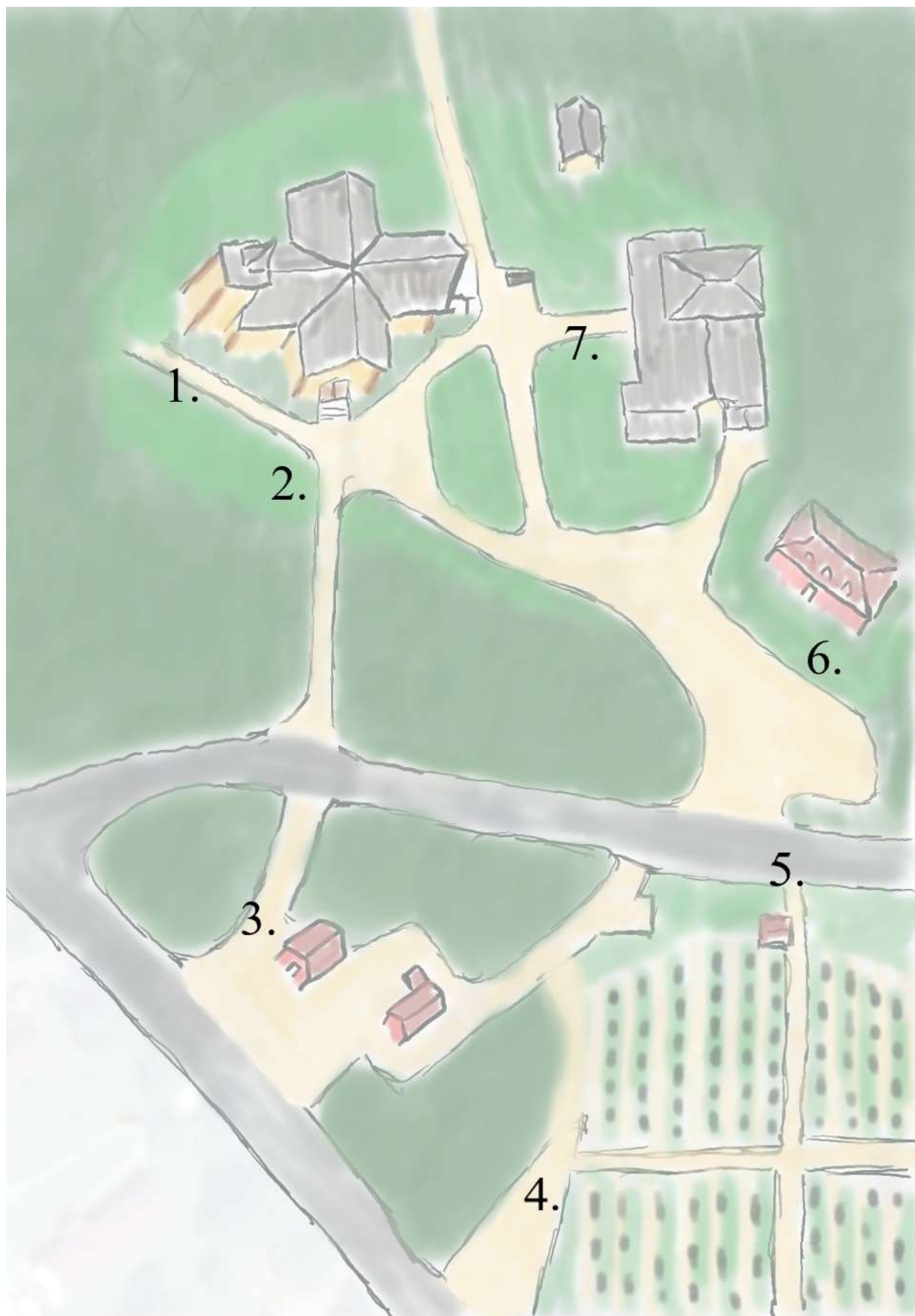
Laukka, M. Havainnoista selkokuvaan – kuvanlukemisen aakkosia. Teoksessa. H. Virtanen (toim.) *Selko-opas*. Helsinki: Selkokeskus. 47–52.

Lunden, K. 2018. Lainajyvästöt ja siemenrahastot siirtyvät historiaan. Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.243894>. Viitattu 17.12.2019.

Luontoliikunta 2019. Invalidiliiton verkkosivu. Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/es-teettomyys/ulkoalue/luontoliikunta>. Viitattu 16.11.2019.

- Luumi, P. 1997. Kasteen kautta seurakuntaan. Teoksessa L. Luukkonen (Toim. Nollasta neljääntoista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: Lasten Keskus 79–86.
- Löfman, T. 1992. Yhteistoiminnallinen oppiminen. Teoksessa J. Ekola (toim.) Johdatusta ammattikorkeakoulupedagogiikkaan. Helsinki: WSOY, 121.
- Mikkelinpäivä 2019. Saatavissa: <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Mikkelinp%C3%A4iv%C3%A4#7133eb53>. Viitattu 17.12.2019.
- Muhonen, M & Tirri, K. 2008. Mitä on kristillinen kasvatus. Teoksessa J. Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus. 63-82.
- Museovirasto 2019. Sievin kirkko. Saatavissa: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200664. Viitattu 18.11.2019.
- Puisto, levähdyspaikka ja kasvillisuus 2019. Invalidiliiton verkkosivu. Saatavissa: <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/ulkoalue/puisto-levahdyspaikka-ja-kasvillisuus>. Viitattu 16.11.2019.
- Raamattu 1992. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: WSOY.
- Rakennustieto 2003. Esteetön perhepuisto ja liikuntapolku. Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 85.
- Riutta, N. 2009. Viisi kysymystä enkeleistä. Kirkko ja kaupunki 6.8.2009. Saatavissa: <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/viisi-kysymysta-enkeleista#68997dec>. Viitattu 17.12.2019.
- Räsänen, A. 2006. Uskon kehitys ja hengellinen ohjaus. Teoksessa H. Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja. Helsinki: Kirjapaja. 132-150.
- Räsänen, A. 2008. Kristillinen kasvatus teoriassa ja käytännössä. Teoksessa J. Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus. 287–304.
- Saavu – Kirkon saavutettavuusohjelma 2012. Saatavissa: <https://sivut.evl.fi/saavutettavuusohjelma/>. Viitattu 28.10.2019.
- Sainio, A. & Rajala, P. 2002. Ohjeita selkokirjoittajille. Teoksessa H. Virtanen (toim.) Selkopas. Helsinki: Selkokeskus. 23–32.
- Salo, B. 2007. Unohdettu aarre. Luterilaisesta spiritualiteetista. Helsinki: Kustannus Oy Arkki.

- Salonen, T. 2001. Lohjan pitäjänmakasiini. Saatavissa: <http://www.sci.fi/~torstis/lohja/kuvat/magasin.htm>. Viitattu 17.12.2019.
- Seppälä, J. 1988. Opettava ja kasvattava kirkko. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Spiritualiteetti 2019. Saatavissa: <https://evl.fi/sanasto/-/glossary/word/Spiritualiteetti>. Viitattu 30.10.2019.
- Stinissen, W. 2004. Syvemmälle rukoukseen. Helsinki: Kirjapaja.
- Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 60. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Tuominen, H. 2005. Elän ja hengitän – nuoren spiritualiteetti. Teoksessa T. Paananen & H. Tuominen (toim.) Nuorisotyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 35–54.
- Vatanen, O. 2003. Laulu ja soitto. Teoksessa S. Häyrynen, H. Kotila & O. Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 317-330.
- Veijola, T. 2003. Jumalan sana. Teoksessa S. Häyrynen, H. Kotila & O. Vatanen (toim.) Spiritualiteetin käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. 197-210.
- Vermasvuori, J. 1987. Kasvattajan suhde uskontopedagogiikkaan. Teoksessa K. Tamminen, J. Vermasvuori, H. Niemi & L. Kontula (toim.) Johdatus uskontokasvatukseen. Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Virtanen, H. 2002. Selkokielen määritelmä, tarve ja käyttäjäryhmät. Teoksessa. H. Virtanen (toim.) Selko-opas. Helsinki: Selkokeskus. 7-22.
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 27/2016. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2#idp446509728. Viitattu 7.11.2019.

Kiitos, että meillä on paikka, johon kokoontua.

Kiitos, että saamme tulla huoneeseesi.

Kiitos, että saamme tulla eteesi, ja sinä otat
meidät vastaan.

Kiitos, että saamme syödä pöydässäsi, ja tulla
osalliseksi armostasi.

Kiitos isänmaasta.

Kiitos, että olemme saaneet elää rauhassa ja
turvassa sodalta.

Kiitos, että olemme saaneet käydä koulua ja
rakentaa maatamme.

Kiitos, että meillä on uskonnon- ja
sananvapaus.

Kiitos vapaudesta.

Kiitos leivästä

Kiitos, että meillä on ruokaa, vaikka emme
aina osaisi sitä arvostaa.

Kiitos, että ravitset meidät myös ruumiillisesti.

Kiitos läheisistä.

Kiitos, että pidät heistä huolen silloinkin, kun he eivät enää ole keskuudessamme.

Kiitos niistä yhteisistä hetkistä, joita saimme heidän kanssaan viettää.

Kiitos myös niistä muistoista, joita saimme heidän kanssaan jakaa.

Kiitos avusta, jota saamme.

Kiitos, että meidän ei tarvitse tulla toimeen
yksin.

Anna meille myös rohkeutta pyytää apua
silloin, kun sitä tarvitsemme.

Kiitos kodista.

Kiitos, että meillä on katto päämme päällä sekä seinät, jotka suojaavat kylmältä ja sateelta.

Kiitos, että meillä on lämmin vuode, jossa voimme levätä.

Kiitos seurakunnasta

Kiitos, että meillä on yhteisö, johon kuulua.

Kiitos, että voimme keskustella ja jakaa
ajatuksia.

Kiitos, että voimme kunnioittaa toisiamme.

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Maan korvessa kulkevi lapsosen tie,
vaan ihana enkeli kotia vie.
Niin pitkä on matka, ei kotia näy,
vaan ihana enkeli vieressä käy,
vaan ihana enkeli vieressä käy.

Virsi 971

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

On pimeä korpi ja kivinen tie,
ja usein se vielä niin liukaskin lie.
Jo lapsikin helposti langeta vois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois,
jos käsi ei enkelin kädessä ois.

Virsi 971

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Maan korvessa kulkevi lapsosen tie,
vaan ihana enkeli kotihin vie.
Oi laps, ethän milloinkaan ottaa sä vois
sun kättäsi enkelin kädestä pois,
sun kättäsi enkelin kädestä pois.

Virsi 971

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Enkeleillä on paljon tehtävää.
Enkeleillä on paljon tehtävää.
Isä taivaallinen huomaa lapsen
jokaisen.
Suojaksi saat enkelin.

Lasten virsi 44.

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Kertoi enkeli suurta sanomaa.
Syntyi Jeesus, hän meitä rakastaa.
Isä taivaallinen huomaa lapsen jokaisen.
Suojaksi saat enkelin.

Lasten virsi 44.

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Avaa silmät, ja näet auringon.
Lähde matkaan, taas uusi aamu on.
Isä taivaallinen huomaa lapsen jokaisen.
Suojaksi saat enkelin.

Lasten virsi 44.

Arvaatko, mikä
kuva liittyy
tähän
säkeistöön?

Aina enkeli vierellesi jää.
Isä taivaasta hänet lähettää.
Isä taivaallinen huomaa lapsen jokaisen.
Suojaksi saat enkelin.

Lasten virsi 44.

Maria oli nuori tyttö, joka asui Nasaret nimisessä pienessä kylässä. Hän oli kihloissa Joosefin kanssa. He menisivät siis pian naimisiin.

Eräänä päivänä enkeli ilmestyi Marialle. Maria säikähti enkeliä kovasti, mutta tämä sanoi Marialle: Älä pelkää, Maria. Jumala lähetti minut kertomaan, että synnyttät pojan. Pojalle pitää antaa nimeksi Jeesus ja hänestä tulee suuri kuningas.

Maria ei voinut uskoa enkeliä. Eihän hän voinut saada lasta, sillä hän ei ollut vielä naimisissa. Tuohon aikaan ei ollut tapana saada lapsia ennen kuin oli naimisissa.

Enkeli sanoi Marialle: Se on Jumalan työtä. Jumalan henki laskeutuu yllesi ja lapsi on Jumalan poika. Myös serkkusi Elisabeth on raskaana, vaikka hän on jo vanha.

Jumalalle mikään ei ole mahdotonta.

Tämän kuultuaan Maria sanoi "Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit", ja niin enkeli lähti Marian luota.

Kun Joosef sai tietää, että Maria odotti lasta, hän aikoi jättää Marian. Joosef tiesi, ettei lapsi ole hänen. Tämän vuoksi hän ajatteli, ettei voi ottaa Mariaa vaimokseen.

Joosef ja Maria olivat juutalaisia. Juutalaisten lain mukaan kihlauksen pystyi purkamaan ainoastaan julkisella erokirjalla. Erokirjaan olisi myös pitänyt kirjoittaa kihlauksen purkamisen syy. Joosef ei kuitenkaan halunnut häpäistä Mariaa julkisesti. Hän ajatteli jättää Marian kaikessa hiljaisuudessa.

Silloin enkeli ilmestyi Joosefille unessa ja sanoi: Älä pelkää ottaa Mariaa vaimoksesi. Marian raskaus on Pyhän Hengen työtä, ja lapsi on Jumalan poika. Sinun tulee antaa pojalle nimeksi Jeesus.

Kun Joosef heräsi, hän teki niin kuin enkeli oli sanonut ja päätti ottaa Marian vaimokseen.

Keisari Augustus oli mahtava mies. Hän hallitsi koko Rooman valtakuntaa. Myös Joosefin ja Marian kotikylä Nasaret kuului Roomaan.

Jeesuksen syntymän aikaan keisari Augustus määräsi, että Rooman valtakunnassa piti toimittaa verollepano. Kaikkien ihmisten piti matkustaa siihen kaupunkiin, josta heidän sukunsa oli kotoisin. Kaupungissa heidän tuli kirjoittaa nimensä veroluetteloon.

Joosef oli kaukaista sukua Daavidille ja Daavidin suvun kotikaupunki oli Betlehem. Joosef ja Maria joutuivat siis matkustamaan Betlehemiin, vaikka Maria synnyttäisi pian.

Betlehem oli pieni kaupunki, mutta verollepanon takia se kuhisi ihmisiä. Kaikki majatalot olivat täynnä, eivätkä Joosef ja Maria saaneet mistään yösijaa. He joutuivat yöpymään eläinten tallissa. Tallissa Maria sitten synnytti Jeesuksen.

Tallissa ei ollut sänkyjä. Sen vuoksi Jeesus jouduttiin laittamaan nukkumaan oljilla pehmustettuun eläinten syöttökaukaloon. Tuollaista syöttökaukaloa kutsutaan seimeksi.

Betlehemin ulkopuolella oli tuona yönä paimenia vartioimassa lammaslaumaansa. Yhtäkkiä heidän edessään seiso i enkeli, ja kirkas valo ympäröi heidät. Paimenet säikähtivät kovasti, mutta enkeli sanoi heille: Älkää pelätkö. Minulla on teille iloisia uutisia. Teille on tänä yönä syntynyt vapahtaja Betlehemin kaupungissa. Tämä on teille merkinä: löydätte vastasyntyneen lapsen, joka nukkuu seimessä. Samalla koko taivas täyttyi enkeleistä, jotka ylistivät Jumalaa laulaen. Enkeleiden lähdettyä paimenet päättivät lähteä Betlehemiin katsomaan, mitä on tapahtunut. He löysivät tallista Marian, Joosefin sekä seimessä nukkuvan Jeesus lapsen. Paimenet kertoivat Joosefille ja Marialle, mitä enkeli oli sanonut. Palattuaan lampaidensa luokse paimenet kiittivät ja ylistivät Jumalaa, sillä kaikki oli juuri niin kuin heille oli kerrottu.

Juutalaisten alueella hallitsi kuningas Herodes. Hän oli vannonut olevansa keisari Augustuksen uskollinen alamainen. Juutalaiset eivät pitäneet siitä, että Herodes hallitsi heitä, sillä Herodes ei ollut juutalainen.

Koska Herodeksella oli käytössään Rooman mahtavan armeijan joukot, eivät juutalaiset voineet muuta kuin alistua. Herodes kuitenkin pelkäsi, että juutalaiset nousevat kapinaan.

Eräänä päivänä Herodes sai huolestuttavia uutisia. Jerusalemissa kiersi joukko itämaisia tietäjiä. He kysyivät ihmisiltä, missä on vastasyntynyt juutalaisten kuningas.

Herodes kutsui koolle juutalaisten oppineet. Hän kysyi heiltä, missä messiaan oli ennustettu syntyvän. "Betlehemissä niin on ilmoitettu profeetan kirjassa", vastasivat oppineet.

Herodes kutsui tietäjät luokseen. Hän kuuli tietäjiltä, että taivaalle oli syttynyt uusi tähti. Tämä merkitsi kuninkaan syntymää. Herodes lähetti tietäjät Betleheemiin. Hän käski tietäjien tulla palatessaan kertomaan hänelle, missä kuningas tarkalleen oli. Herodes sanoi haluavansa myös käydä tervehtimässä tätä uutta kuningasta.

Betlehemissä tietäjät seurasivat samaa tähteä, joka oli johdattanut heitä jo idässä. Tähti pysähtyi sen talon ylle, jossa Jeesus oli. Heidät valtasi suuri ilo. Sisältä he löysivät Jeesuksen ja Marian. Tietäjät polvistuivat Jeesuksen eteen ja antoivat tälle arvokkaita lahjoja: Kultaa, suitsuketta ja mirhaa.

Yöllä Jumala varoitti unessa tietäjiä, että Herodes aikoi tappaa Jeesuksen. Niinpä tietäjät päättivät mennä toista tietä takaisin kotiinsa. He eivät enää menneet Herodeksen luokse. Tietäjien lähdettyä enkeli ilmestyi unessa myös Joosefille. "Ota Jeesus ja Maria mukaasi ja paetkaa Egyptiin. Pysykää siellä, kunnes annan teille luvan palata. Herodes aikoo tappaa Jeesuksen." Joosef heräsi unestaan ja lähti heti yöllä Egyptiin Marian ja Jeesuksen kanssa.

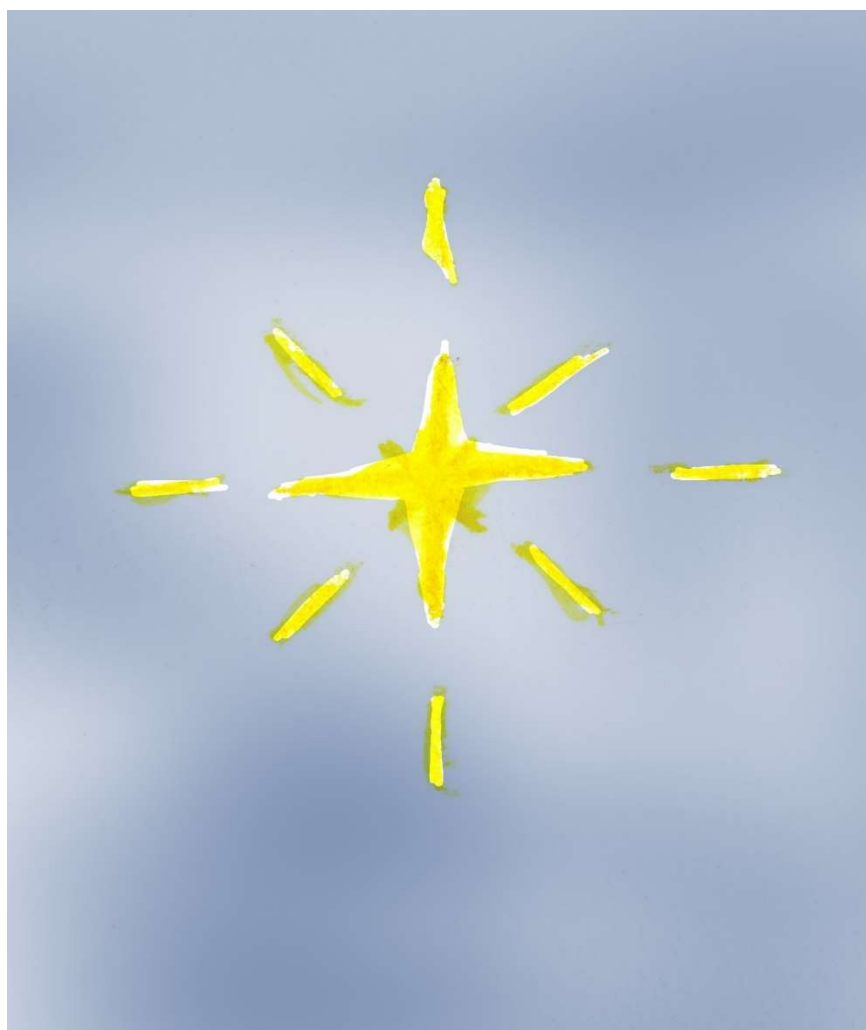
Kun Herodes kuuli, että tietäjät eivät palanneetkaan niin kuin hän oli käskenyt, hän raivostui. Hän käski tappaa kaikki kaksivuotiaat ja sitä nuoremmat poikalapset Betlehemin seudulla. Herodes ei tiennyt, että Jeesus oli jo turvassa Egyptissä.

Jouluyön ihmeessä oli kysymys siitä, että silloin Jumala tuli ihmiseksi. Sellaista ei tiedetä tapahtuneen ennen tuota yötä, eikä sen jälkeen.

Jeesuksen täytyi luopua jumaluudestaan ja tulla maan päälle, jotta me ihmiset voisimme pelastua. Jouluyö oli siis osa Jumalan suurta suunnitelmaa.

Herodeksen yritykset tappaa Jeesus osoittavat, ettei kukaan pysty estämään Jumalan suunnitelmaa toteutumasta.

– Kuningas, joka saapui aasilla –

Opetuslapset lähtivät ja tekivät niin kuin Jeesus oli käskenyt. He toivat aasin ja varsan ja panivat niiden selkään vaatteitaan, ja Jeesus istuutui aasin selkään. Ihmisiä oli hyvin paljon, ja he levittivät vaatteitaan tielle, toiset katkoivat puista oksia ja levittivät tielle niitä. Ja ihmisjoukko, joka kulki hänen edellään ja perässään, huusi: – Hoosianna, Daavidin Poika! Siunattu olkoon hän, joka tulee Herran nimessä! Hoosianna korkeuksissa!

Matt. 22:6-9

– Teidän edestänne vuodatetaan –

Jeesus otti maljan, kiitti ja sanoi: "Ottakaa tämä ja jakakaa keskenänne. Sillä minä sanon teille: tästedes minä en juo viinipuun antia, ennen kuin Jumalan valtakunta tulee." Hän otti leivän, kiitti, mursi ja antoi heille ja sanoi: "Tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan. Tehkää se minun muistokseni." Samoin myös maljan, aterian jälkeen, ja sanoi: "Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka teidän edestänne vuodatetaan.

Luuk 22:17-20

– Katso ihminen –

Pilatus meni taas ulos ja sanoi juutalaisille: »Minä tuon hänet tänne osoittaakseni, etten pidä häntä syyllisenä mihinkään rikokseen.» Niin Jeesus tuli ulos, orjantappurakruunu päässään ja purppuranpunainen viitta yllään, ja Pilatus sanoi: »Katso: ihminen!» Kun ylipapit ja heidän miehensä näkivät Jeesuksen, he rupesivat huutamaan: »Ristiinnaulitse! Ristiinnaulitse!» Pilatus sanoi heille: »Ottakaa te hänet ja ristiinnaulitkaa. Minä en ole havainnut hänen syyllistyneen mihinkään.»

Joh. 19:4-6

– Ja silti, hän pyysi armoa sortajilleen –

Jeesuksen kanssa teloitettavaksi vietiin kaksi muuta miestä, kaksi rikollista. Kun tultiin paikkaan, jota kutsutaan Pääkalloksi, he ristiin-naulitsivat Jeesuksen ja rikolliset, toisen hänen oikealle puolelleen, toisen vasemmalle. Mutta Jeesus sanoi: »Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.» Sotilaat jakoivat keskenään Jeesuksen vaatteet heittämällä niistä arpaa.

Luuk. 23:32-34

– Hauta olikin tyhjä –

Kun sapatiti oli ohi, Magdalan Maria, Jaakobin äiti Maria ja Salome ostivat tuoksuöljyä mennäkseen voitelemaan Jeesuksen. Sapatiti jälkeisenä päivänä aini varhain, kohta auringon noustua he lähtivät haudalle. Matkalla he puhuivat keskenään: »Kuka auttaisi meitä ja vierittäisi kiven hautakammion ovelta?» Mutta tultuaan paikalle he huomasivat, että kivi oli vieritetty pois; se oli hyvin suuri kivi.

Mark. 16:1-3

– He olivat kuin sokaistut –

Samana päivänä oli kaksi opetuslasta menossa Emmaus-nimiseen kylään, jonne on Jerusalemita noin kahden tunnin kävelymatka. He keskustelivat kaikesta siitä, mitä oli tapahtunut. Heidän siinä puhellessaan ja pohdiskellessaan Jeesus itse liittyi heidän seuraansa ja kulki heidän kanssaan. He eivät kuitenkaan tunteneet häntä, sillä heidän silmänsä olivat kuin sokaistut.

Luuk 24:13-16

– Herra toimi heidän kanssaan –

Hän sanoi heille: »Menkää kaikkialle maailmaan ja julistakaa evan-
geliä kaikille luoduille. Joka sen uskoo ja saa kasteen, on pelastuva.
Joka ei usko, se tuomitaan kadotukseen. Ja niitä, jotka uskovat, seuraa-
vat nämä tunnusmerkit: Minun nimissäni he ajavat pois pahoja henkiä.
He puhuvat vierailta kielillä. He tarttuvat käsin käärmeisiin, ja vaikka
he juovat tappavaa myrkkyä, se ei vahingoita heitä. He panevat kä-
tensä sairaiden päälle, ja nämä paranevat.» Kun Herra Jeesus oli puhu-
nut heille tämän, hänet otettiin ylös taivaaseen ja hän istuutui Jumalan
oikealle puolelle. Opetuslapset lähtivät matkaan ja saarnasivat kaikki-
alla. Herra toimi heidän kanssaan ja vahvisti sanan tunnusmerkeillä.

Mark. 16:15-20

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET - PROFETIAT - KUULUTUKSET

Uskomaton
rakennusprojekti!

Näin Nooa sai ohjeet arkin
rakentamiseen 1. Moos. 6:9-22

Niniven profeetta kertoo
koettelemuksistaan:

"Vietin kolme päivää kalan vatsassa"

Joona 2:1-11

Profeetta ennusti
kuninkaan!

"Hänen nimensä on
Immanuel"

Jes. 7:10-17

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

Suuri Verollepano!
Kaikkien on matkustettava
siihen kaupunkiin, josta heidän
sukunsa on kotoisin Luuk. 2:1-7

Paimenet kertovat
Ihmeellisestä
tapauksesta:
Kirkas valo ympäröi meidät
Luuk. 2:8-20

Herodeksella suuri
operaatio Betlehemin
seudulla

Perheitä kohtasi suunnaton
menetykset Matt. 2:16-18

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

**Kummallinen tapaus
Jordan-virralla!**

Lue koko reportaasi
Matt 3:13-17

**Oletko nähnyt tätä
pikkupoikaa?**

Tiedot havainnoista
pyydetään ilmoittamaan
Vartijoille Luuk. 2:41-52

**Näin hääjuhlasii
onnistuvat! Lue,
juhlamestarin vinkit
onnistuneisiin hääjuhliin
Joh. 2:1-12**

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

Kohurabbi ottaa
kantaa ihmisten
tekopyhyteen
Matt. 6:1-18

Kuka on kaikkein
autuain?
Lue yhdeksän kohdan
listaus Matt.5:1-11

Ihmeperantuminen
Öljymäentiellä!
Lue, kuinka sokea
muuttui näkeväksi
Joh. 9:1-12

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

Ihmiset näreissään!
Tuhansien seuraama puhuja
nähty tunnetun
koronkiskurin talossa
Luuk. 19:1-10

Fariseukset esittivät
kipperän kysymyksen

Lue Nasaretilaisen
tyhjentävä vastaus
Matt 22:34-40

Rabbin luokse
tunkua: Miesjoukko
teki reiän talon kattoon
Kapernaumissa!
Mark. 2:1-12

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

Nasaretilainen vangittu!
Raju yhteenotto
Getsemanen puutarhassa

Luuk. 22:47-53

Aamupapyrus seuraa
oikeudenkäyntiä hetki hetkeltä
Pilatus: "En ole havainnut hänen
syyllistyneen mihinkään"

Matt. 27:11-26

Nasaretilainen
ristiinnaulittiin!
"Juutalaisten kuninkaan"
viimeiset hetket

Joh. 19:17-37

AAMUPAPYRUS

JULISTUKSET – PROFETIAT - KUULUTUKSET

Ihmeparantumiset eivät
loppuneetkaan
Nasaretilaisen teloitukseen!

Ap. t. 3:1-10

Varoitus huijareista!
Ethän lankea
vanhaan ansaan
2. Joh. 1:7-11

Oletko viettänyt
ehtoollista aina väärin?

Paavali kertoo oikean tavan
asennoitua ehtoolliseen
1.Kor. 11:17-34

